

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımının iyirmi yeddinci ildönümü ilə bağlı Sərəncam imzalayıb

Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımının iyirmi yeddinci ildönümü haqqında Sərəncam imzalayıb.

Sərəncamda Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasına Xocalı soyqırımının iyirmi yeddinci ildönümü ilə bağlı tədbirlər planını hazırlayıb onun həyata keçirilməsini təmin etmək tapşırılıb.

Sərəncamda deyilir ki, Xocalı soyqırımı iki yüz ildən çox müddətdə təcavüzkar erməni militərlərinin xalqımıza qarşı apardığı etnik təmizləmə və soyqırımı siyasetinin qanlı səhifəsidir. Bu qanlı faciədən 27 il ötür. 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə Ermənistən silahlı qüvvələri Xocalı şəhərinə hücuma keçmiş, bütün beynəlxalq hüquq, o cümlədən beynəlxalq humanitar hüquq normalarını pozaraq oraya zirehli texnika yeritmiş, şəhərin dinc əhalisine misli görünməmiş qəddarlıqla divan tutmuşlar. Ermənistən silahlı qüvvələrinin mühəsirində qalmış şəhər sakinlərindən 613-ü, o cümlədən 106 qadın, 63 uşaq və 70 qo-

ca öldürilmiş, 487 dinc sakın ağır yaralanmış, 1275 nəfər isə girov götürülmüşdür.

Xocalı soyqırımını törməklə Ermənistən Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzün miqyasını daha da genişləndirmiş, Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsinin hüdudlarından kənara çıxaraq Laçın, Kəlbəcər, Ağdam, Cəbrayıł, Füzuli, Qubadlı, Zəngilan rayonlarını işğal etmişdir. Bunun nəticəsində 20 min soydaşımızın həyatına son qoyulmuş, 50 mindən çox insan yaralanmış və əsil olmuş, torpaqlarımızın 20 faizi işgala məruz qalmışdır. Dünya tarixinin ən qanlı faciələrdən biri sayılan Xocalı soyqırımı XX əsrde erməni şovinizminin mahiyətini aşkara çıxaran təzkib olunmaz tarixi gerçəklilikdir.

BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsinə, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının, Qoşulmama Hərəkatının, Avropa Şurası Parlament Assambleyasının və eləcə də digər beynəlxalq qurumların qərarlarına baxmayaraq, Ermənistən-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi bu günədək beynə-

xalq hüququn normaları və prinsipləri, ölkəmizin beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədləri daxilində ərazi bütövlüyü və suverenliyi çərçivəsində öz həllini tapmamışdır.

“Xocalıya ədalət!” kampanyası çərçivəsində gerçəkləşdirilən tədbirlərin nəticəsi olaraq dünyanın bir sıra ölkələrində bu soyqırımı ilə bağlı müvafiq qərarlar qəbul edilsə də, bəşəriyyət əleyhinə bu cür ağır cinayətə beynəlxalq miqyasda hələ hüquqi qiymət verilməmişdir.

2016-ci ilin Aprel döyünlərində Azərbaycan Ordusu torpaqlarımızın bir qismini işgaldən azad etmiş, uğurlu Naxçıvan əməliyyatı ilə 11 min hektar ərazi nəzarətimizə keçmişdir. Ölkəmizin ərazi bütövlüğünü bərpa etmək üçün bizim kifayət qədər hərbi gücümüz, iqtisadi potensialımız və siyasi iradəmiz vardır. Mövcud status-kvo qəbul edilməzdirdir və Ermənistən işğalçı qüvvələrinin torpaqlarımızdan çıxarılması tələbi daim gündəmdədir.

Azərbaycan xalqı və dövləti Xocalı faciəsini heç vaxt unutmur və unutmayacaqdır.

Doktorantlara, ali təhsil, orta ixtisas və peşə təhsili müəssisələrində, həmçinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura seviyyəsində təhsil alan tələbələrə təqaüdüllərin verilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, doktorantlara, ali təhsil, orta ixtisas və peşə təhsili müəssisələrində, həmçinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura seviyyəsində təhsil alan tələbələrə dövlət qayğısını artırmaq və onların sosial müdafiəsini daha da gücləndirmək məqsədilə qərara alram:

1. Dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına doktorantlara, ali təhsil, orta ixtisas və peşə təhsili müəssisələrində, həmçinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura seviyyəsində təhsil alan tələbələrə təqaüdüllərə aşağıdakı məbləğlərdə müəyyən edilsin:

1.1. Doktorantura pilləsi üzrə:

elmlər doktoru hazırlığı üzrə doktorantlara - 300 manat fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə doktorantlara - 180 manat

1.2. ali təhsil müəssisələrində və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında:

adlı təqaüd alan tələbələr - 170 manat

magistratura seviyyəsi üzrə:

akademik göstəriciləri 91-100 bal olan tələbələr - 145 manat

akademik göstəriciləri 71-100 bal olan tələbələr - 120 manat

akademik göstəriciləri 51-100 bal olan tələbələr - 80 manat

bakalavriat seviyyəsi üzrə:

akademik göstəriciləri 91-100 bal olan tələbələr - 130 manat

akademik göstəriciləri 71-100 bal olan tələbələr - 110 manat

akademik göstəriciləri 51-100 bal olan tələbələr - 75 manat

1.3. orta ixtisas təhsili müəssisələrində:

akademik göstəriciləri 91-100 bal olan tələbələr - 75 manat

akademik göstəriciləri 71-100 bal olan tələbələr - 60 manat

akademik göstəriciləri 51-100 bal olan tələbələr - 50 manat

1.4. Peşə təhsili müəssisələrinə - 50 manat.

2. Azərbaycan Respublikasının ali təhsil və orta ixtisas təhsili müəssisələrində, həmçinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura seviyyəsində əyani təhsil alan tələbələrə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına təqaüdüllər dövlət sifarişi, dövlət hesabına və ödənişli əsaslarla təhsil almalarından asılı olmayaraq, ümumi orta müvəffəqiyət göstəricisi nəzərə alınmaqla, fənlər üzrə akademik nailiyyətlərinə görə bu Sərəncamın 1.2-ci və 1.3-cü bəndləri ilə müəyyən edilmiş məbləğlərdə ödənilsin.

3. Bu Sərəncamın 1.1-ci və 1.4-cü bəndləri ilə müəyyən edilmiş təqaüdüllər yalnız dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına təhsil alan doktorantlara və peşə təhsili müəssisələrinin tələbələrinə ödənilsin.

4. Müəyyən edilsin ki, təqaüdüllərin ödənilməsi, doktorantura pilləsində, orta ixtisas və peşə təhsili müəssisələrində, həmçinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura seviyyəsində dövlət sifarişi və dövlət hesabına təhsilalanların sayı saxlanılmaqla, dövlət büdcəsindən təqaüd üçün ayrılan vəsait həddində həyata keçirilir.

5. “Doktorantlara, ali təhsil, orta ixtisas və ilk peşə-ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələrinə və şagirdlərinə verilən təqaüdüllərin artırılması, həmçinin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının magistratura seviyyəsi üzrə tələbələrinə təqaüdüllərin verilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 30 avqust tarixli 3108 nömrəli Sərəncamının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2013, № 8, maddə 988; 2015, № 11, maddə 1339; 2016, № 1, maddə 134; 2017, № 5, maddə 934; 2018, № 5, maddə 1022), 1-ci, 1-1-ci və 2-ci hissələri ləğv edilsin.

6. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetini bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

7. Bu Sərəncam 2019-cu il martın 1-dən qüvvəyə minir.

İLHAM ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 14 fevral 2019-cu il.

**Ali təhsil müəssisələrində
təqaüd sisteminin təkmilləşdirilməsi
ilə bağlı əlavə tədbirlər
barədə Azərbaycan Respublikası
Prezidentinin Sərəncamı**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, ölkədə yüksəkxitəslə, peşəkar kadrların hazırlanmasına dövlət qayğısına artırılması və təhsilə yüksək nəticələr əldə edən tələbələrin təqaüd almaları üçün əlavə imkanların yaradılması məqsədi qərara alıram:

1. Ali təhsil müəssisələrində müvəffəqiyyət göstəriciləri əsasında dövlət hesabına maliyyəleşən təqaüd yerlərinin sayı 2019-cu ilin martın 1-dən 16000 (on altı min) vahid artırılsın və təqaüd alan tələbələrin sayının tələbələrin ümumi sayına olan nisbətinin həzirki 31 faizdən 2019/2020-ci tədris ilində 45 faizə, 2020/2021-ci tədris ilindən başlayaraq isə 50 faizdən az olmayan səviyyəyə çatdırılması təmin edilsin.

2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinə tapşırılsın:

2.1. bu Sərəncamın 1-ci hissəsində nəzərdə tutulmuş tədbirlərin maliyyələşdirilməsi məqsədi ilə cari ilin və növbəti illərin dövlət bütçəsində maliyyə təminatı məsələlərinin həlli ilə bağlı zəruri tədbirləri həyata keçirsin;

2.2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının bu Sərəncama uyğunlaşdırılmasına dair təkliflərimi bir ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

2.3. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının bu Sərəncama uyğunlaşdırılmasını bir ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

2.4. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının bu Sərəncama uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə üç ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

2.5. bu Sərəncamdan irəli gələn dövr məsələləri həll etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının və normativ xarakterli aktların bu Sərəncama uyğunlaşdırılmasını təmin edib Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə məlumat versin.

4. Bu Sərəncamın 1-ci hissəsi 2019-cu il martın 1-dən qüvvəyə mi-nir.

İLHAM ƏLİYEV

Azərbaycan
Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri,
14 fevral 2019-cu il.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyevin Sərəncamı ile "Xocalı soyqırımının iyirmi yeddinci il-

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva Gəncədə "İmamzadə" dini kompleksini ziyarət edib

Azərbaycan Respublikası-nın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva və Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla Əliyeva fevralın 14-də Gəncədə "İmamzadə" dini kompleksini ziyarət ediblər.

Qafqaz Mütəslimənələri İdarəsinin qərbi bölgəsi üzrə səlahiyyətli nümayəndəsi Hacı Tahir Abbasov VIII əs-rə aid tarixi memarlıq abidəsi olan və xalq arasında "Göy günbəz", "Göy məscid", yaxud "Göy İmam" kimi tanınan "İmamzadə" dini-mədəniyyət kompleksinin yenidənqurma işlərindən sonra bütün mütəslimən dünyasından ziyarətçiləri qəbul etdiyini bildirdi. Qeyd edildi ki, bu kompleksin ən qiymətli abidəsi türbədir. Burada beşinci imam Məhəmməd Baqırın oğlu İbrahim dəfn olunub. Azərbaycan memarlığının dəyərli nümunələrindən olan "İmamzadə" piri Şərqi qədim karvan-ticarət yoluñun üzərində yerləşib.

Mehriban Əliyevaya və Leyla Əliyevaya "Qurani-Kərim" hədiyyə edildi.

"İmamzadə" əsrlərdən bəri Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən, elə-

ca də başqa ölkələrdən gələn mütəslimən ziyarətgahı olub. Bu dini abidə Gəncənin qədimliyini sübut etməklə yanaşı, şəhərin İsləm aləmdəndəki yerini və nüfuzunu da göstərir. Kompleks Gəncə Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu ərazisində yerləşir. Ölkənin dini-tarixi abidələrinin tamamı yenidən qurulmasına və gələcək nəsilərə çatdırılmasına həssaslıqla yanaşan Prezident İlham Əliyev bu kompleksin də təmiri və bərpasına xüsusi

diqqət göstərib. İnsanların inam və inanc yeri kimi üz tutduqları bu məbəd məhz dövlətlimizin başçısının sərəncam və göstərişləri sayəsində belə gözəl görkəm alıb.

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva burada ziyarətə gələnlərlə görüşdü.

Qeyd edək ki, fevralın 14-də "İmamzadə" kompleksində Azərbaycanın Birinci vitse-prezidentinin adından ehsan süfrəsi verilib.

Xocalı soyqırımının 27-ci ildönümünün keçirilməsinə dair tədbirlər planı təsdiq edilib

dönümünün keçirilməsinə dair tədbirlər planı" təsdiq edilib.

Tədbirlər planında Bakının Xətai rayonunda, Goranboy rayon mərkəzində və Ağcakənd qəsəbəsində Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsinə ucaldılmış abidələrin önünə əklil qoyulması mərasimlərinin keçirilməsi, ictimaiyyət nümayəndləri tərəfindən Şəhidlər xiyabanının ziyarət edilməsi, Azərbaycanın xarici ölkələrdəki səfir-

liklərində, konsulluqlarında və diaspor təşkilatlarında soyqırımı ilə bağlı tədbirlərin təşkili, xarici və yerli kütləvi informasiya vasitələri, o cümlədən teleradio kanallarında qanlı qırğını əks etdirən materialların yayılması və internet şəbəkəsində mütəmadi olaraq yenilənməsi nəzərdə tutulub.

Bundan başqa, ölkəmizdə fəaliyyət göstərən dini konfessiya və qurumların iştirakı ilə Xocalı soyqırımı qurbanla-

rının xatirəsinə həsr olunan anım tədbirləri təşkil ediləcək, idarə və təşkilatlarda, təhsil və mədəniyyət müəssisələrində xatirə gecələri, foto-rəsm sərgiləri, şahidlərlə görüşlər keçiriləcək, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizəyə həsr edilən sənədlə və bədii filmlər nümayiş olunacaq.

Xocalılıların müvəqqəti məskunlaşdıqları şəhər və rayonlarda (Bakı, Sumqayıt, Gəncə, Mingəçevir, Şəki, Go-

ranboy, Bərdə, Sabirabad, Göyçay, Zaqatala, Oğuz, Balakən) dövlət qurumları rəhbərələrinin, Milli Məclisin deputatlarının və ziyanlıların şəhid ailələri ilə görüşləri təşkil ediləcək.

Fevralın 26-da təhsil müəssisələrində ilk dərslər Xocalı soyqırımına həsr olunacaq. Həmin gün saat 17:00-da bütün ölkə ərazisində Xocalı soyqırımı qurbanlarının xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad ediləcək. Xocalı soyqırımı günü ilə əlaqədar respublikanın şəhər və rayonlarında, kənd və qəsəbələrində Azərbaycanın dövlət bayraqları endiləcək.

Humanizm zirvəsi

Tarixən dinlərin və mədəniyyətlərin qovşağı olmuş Azərbaycan milli və dini baxımdan həmişə tolerant ölkə olub və bu gün də ölkəmiz öz missiyasını uğurla yerinə yetirir. Azərbaycan ərazisində məskunlaşmış dini və etnik gruppular burada özlərini nəinki yad hesab etməyib, hətta yerli əhalisi ilə qaynayıb-qarışıblar. Fərqli dini konfessiya nümayəndələri hər zaman Azərbaycan xalqı ilə həmçər olub, bütün tarixi dövrlərdə etnik və dini icmalar arasında möhkəm dözümlülük əlaqələri formalaşıb, milli, dini və irqi zəminda heç bir ayri-seçkililik faktı qeydə alınmayıb.

Tolerantlığın Azərbaycanda çox möhkəm təməl sütunları, zəngin ənənələri, dərin tarixi-mədəni kökləri mövcuddur. Azərbaycan xalqı daim bu bölgədə yaşayan insanlar arasında, dilindən və dinnində asılı olmayaraq sülh və əmin-amamlıq şəraitinin yaradılmasına əvəzsiz tarixi töhfələr verib. Dözümlülük, başqa dinlərin nümayəndələri ilə dinc yanaşı yaşamaq azərbaycanlıların milli mentalitetinin əsas xüsusiyyətlərindəndir. Ölkəmizdə tarixən islam dini ilə yanaşı, xristianlıq, yəhudilik dininə mənsub insanlar qarşılıqlı anlaşma, mehriban qonşuluq və əmin-amamlıq mühitində yaşayıblar.

Tam qətiyyətlə deyə birlərik ki, ölkəmizdə tolerantlıq ənənələrinin əsası mehz Heydər Əliyevin xidmətləri sayəsində qurulub. Bu gün müasir Azərbaycanda dövlət-din münasibətləri modeli çərçivəsində bütün dini konfessiyalar qanun qarşısında bərabərdir və eyni statusa malikdir. Azərbaycan müstəqilliyini bərpə etdikdən və ümummilli lider Heydər Əliyev xalqın tələbi və istəyi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra milli dini dəyərlərimizin qorunmasında, islam dininə ehtiram göstərilməsində, xalqımızın dini əqidəsinin daha da möhkəmləndirilməsində öz əməli fəaliyyəti ilə böyük rol oynayıb.

Azərbaycanın dövlət-din münasibətlərindən danışarkən ilk növbədə, onun tarixinə, ulu önder Heydər Əliyev tərəfindən atılan təməl prinsiplərinə diqqət etməliyik. Azərbaycanın dövlət-din münasibətlərində uğurlarının səbəbi, ilk növbədə, dirlə bağlı siyasetin sağlam, düzgün istiqamətdə qurulmasıdır. Bilavasitə ulu önderin diqqət və qayğısı nəticəsində ölkəmizdə dən sahəsində sabitlik əldə edilib, dövlət-din münasibətlərinin beynəlxalq

hüquq normaları müstəvisində tənzimlənməsi, dini konfessiyalar arasında dözümlülük mühitinin qorunub-saxlanılması və da-ha yüksək səviyyədə inkişafı istiqamətində böyük işlər görülüb, dini icmaların və ibadət ocaqlarının fəaliyyəti üçün hüquqmənəvi şərait yaradılıb. Onun həyata keçirdiyi uğurlu siyaset nəticəsində dövlət-din münasibətlərində həssas nəzarətlə bərabər, ölkədə etiqad azadlığı üçün şərait yaradılıb, dini dəyərlərə, ibadət yəllərinə və din adamlarına xüsusi qayğı göstərilməyə başlanılıb, dövlətlə din arasında qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlıq güclənib. Məhz görülmüş bu işlər və atılmış addımlar sayəsində Azərbaycanda dövlət-din münasibətlərinin özünəməxsus modeli formalaşıb.

Ulu önder Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik ənənələrinin layiqli davamçısı olduğunu əməli addımları ilə sübuta yetirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunmasına və inkişafına çox böyük diqqət və qayğı göstərir. "Tarixən dünya dinlərinin yayıldığı və dinc yanaşı fealiyyət göstərdiyi qədim Azərbaycan torpağında yüzillərlə qarşılıqlı etimada və hörmətə əsaslanan müterəqqi milli-mədəni və dini münasibətlər sistemi formalaşmışdır. Diqqətlayiq faktdır ki, ölkəmizdə həmişə yüksək tolerantlıq mühiti hökm sürmüsh, heç vaxt milli və dini zəmində ayrı-seçkilik və qarşılurma halları baş vermemişdir. Ayrı-ayrı etiqad və inanclarla malik etnosların əslərlə əmin-amamlıq şəraitində yaşamasında, etnik-mədəni müxtəlifliyin günümüzədək qorunub saxlanılmاسında Azərbaycan xalqının və islam dininin misilsiz tarixi rolü danılmazdır", - deyən Prezident İlham Əliyev Azərbaycanda dini və milli to-

lerantlığın tarixən mövcud olduğunu və bu tolerantlığın indiyə kimi qorunub saxlanılmasında Azərbaycan xalqının və islam dininin misilsiz rol oynadığını vurgulayıb.

Prezident İlham Əliyev tarixi-mədəni irlərin, milli-mənəvi dəyərlərinin dirçəldilməsinə, həmcinin dini ziyyarətgahlarının əsaslı təmirinə və yenidən qurulmasına xüsusi diqqət ayırib. Maddi-mədəniyyət abidələrinin bərpası və mühafizəsinə daim diqqət mərkəzində saxlayan dövlət başçısının sərəncamları ilə son bir neçə ildə qədim tarixi abidələrin, ziyyarətgahların bərpası ilə bağlı görülən silsilə tədbirlər dini-mənəvi dəyərlərə verilən yüksək qiymətin göstəricisidir. Prezident İlham Əliyevin xalqımızın dini dəyərlərinə, müxtəlif dinlərə və sivilizasiyalara hörmətlə yanaşması, milli-mənəvi dəyərlərə həssas münasibətin dövlət siyasetinin mühüm prioritetlərindən birincən qorunmaya çalışıb. Dini, mədəni və tarixi abidələrin bərpasına, onların yenidən xalqın qan yaddaşına qaytarılmasına həssaslıqla yanaşan, bu sahədə həyata keçirilən layihələ-

rə ciddi dəstek verən Prezident İlham Əliyevin son illərdə bir çox dini abidələrin bərpası ilə bağlı imzaladığı sərəncamlar, verdiyi tapşırıqlar ölkəmizdə mövcud olan milli-mənəvi dəyərlər sisteminin ayrılmaz hissəsinə çevrililib.

Azərbaycanda dini tolerantlıq mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsində, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliğində Azərbaycanın birinci xanımı və Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fonduñun prezidenti, UNESCO-nun və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın misilsiz xidmətləri var. Birinci vitse-prezident hər zaman Azərbaycan həqiqətlərini beynəlxalq tədbirlərdə ən yüksək tribunalardan xarici ölkə nümayəndələrinin diqqətinə çatdırıb. O, xalqlar arasında dostluq münasibətlərinin, qarşılıqlı yardımlaşma və təcrübə mübadiləsinin vacibliyini daim vurgulayıb. Azərbaycanın zəngin tolerantlıq ənənələrinə diqqət çəkən Mehriban xanım Əliyeva ölkəmizdə yaşayış xalqların öz mədəni müxtəlifliyini qoruyub saxlamaq, dini etiqadlarıni sərbəst yerinə yetirmək, tarixən mövcud olmuş tolerantlıq mühiti barədə fikirlərini bölüşərək deyib: "Xalqlar arasında ənənəvi dostluq və qardaşlıq münasibətləri-

nin, tolerantlığın hökm sürdüyü Azərbaycan cəmiyyəti bizim tarixi nailiyyətimizdir və bu amil ictimai-siyasi həyatımızın aparıcı normasına çevrilimişdir. Ölkəmizdə yaşayış müxtəlif xalqlara öz milli-mənəvi dəyərlərini, dini etiqadını, adət-ənənələrini qoruyub saxlamaq, dil və mədəniyyətini inkişaf etdirmək üçün demokratik şərait təmin edilmişdir. Azərbaycanın bütün vətəndaşları dilindən, dinindən, etnik mənsubiyyətdən asılı olmayaraq əsas insan hüquq və azadlıqlarına malikdirlər. Qürurverici faktdır ki, Azərbaycan dünya ölkələri üçün tolerantlıq örnəyi hesab olunur və bir çox dövlətlər bizim təcrübəmizdən yararlanmağa çalışırlar".

Heydər Əliyev Fondu hər bir layihəsi ilə müxtəlif xalqlar arasında humanizm, həmrəylik və dözümlülük kimi bəşəri dəyərlərin bərqərar olmasına öz töhfəsini verməyə çalışır. Ümummilli liderin adını layiqince daşıyan fond onun xeyirxah və müqəddəs əməllərini yaşatmaq üçün ictimai həyatın ən müxtəlif sahələrində əsaslı işlər görür, ona müraciət edən vətəndaşların problemlərinin operativ həllinə maddi-mənəvi dəstək verir.

⇒ Davamı 4-cü səhifədə

Humanizm zirvəsi

⇒ Əvvəli 3-cü səhifədə

Heydər Əliyev Fondu-nun fəaliyyəti, həm də insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının yüksək seviyyədə təminatına, bəşəriyyətin xilasına yönələn mütləqqi idealların cəmiyyətdə möhkəm əsaslarla intişar tapmasına, ferqli dünyagörüşlərinin dialoquna, keçmişlə gələcək arasında möhkəm körpü salınmasına, insanlara xeyirxahlıq, insanpərvərlik və nəciblik kimi müqəddəs dəyərlərin təbliğ edilməsinə yönəlib. Fondu hər kəsə fərəh və qürur hissələri doğuran fəaliyyətinin əsasında, şübhəsiz, onun prezidenti, ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti, UNESCO və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın əzmkarlığı, təşəbbüskarlığı dayanır. Mehriban xanım Əliyevanın bəyan etdiyi kimi, fondu çoxşaxəli fəaliyyətinin bir əsas məqsədi var - insanlara təmənnasız yaxşılıq etmək: "Mən arzu edirəm ki, dünyada saf və xeyirxah əməllər daha çox olsun, dərd-qüssə isə, azacıq da olsa, əksilsin".

Ölkəmizdə tolerantlıq düşüncəsinin inkişafında xüsusi xidmətləri olan fondu vətənpərvər fəaliyyəti sayəsində Azərbaycanın bir sıra mənəvi inciləri dünya qeyri-maddi mədəni irs siyahısına salınıb, respublikamızın müxtəlif sivilizasiyalararası və mədəniyyətlərarası dialogun aparıldığı məkana əvəriləməsi prosesini bir qədər də sürətlenib.

İctimai-siyasi fəaliyyəti boyu humanitar, sosial sahələri daim diqqət mərkəzində saxlayan Mehriban xanım həm Azərbaycanda, həm də dünyanın müxtəlif ölkələrində çoxsaylı layihələrə, mühüm işlərə imza ataraq öz aktiv fəaliyyəti ilə dünyada kifayət qədər rəğbət qazanıb. Birinci vitse-prezident təyin edildiyi 2 il müddətində ölkənin iqtimalı-siyasi, mədəni, humanitar, sosial həyatında mühüm və fəal rol oynayan Mehriban Əliyevanın fəaliyyətinin əsasını Azərbaycan xalqının rifahı, sosial problemlərin, əhalinin aztəminatlı təbəqələrinin problemlərinin həlli təşkil edir. O, qacqın və məcburi köçkünlərin soydaşlarımızın sosial, təhsil, məşgulluq, yaşayış və tibbi təminatın istiqamətində bir çox işlər görüb, bu iki il müddətində məcburi köçkünlər üçün yaşayış kompleksləri tikilib istifadəyə verilib. Məc-

buri köçkünlərin sosial həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması Mehriban xanımın apardığı siyasetin özəyini təşkil edir.

Aprel döyüslərində hərbi rəşadət göstərmış döyüşçülerin, respublikamızda həssas təbəqədən olan insanların, əlilliyi olan şəxslərin sosial müdafiəsinə, reabilitasiya və cəmiyyətə ineqrasiya məsələlərinə xüsusi diqqəti Mehriban xanımın necə insanpərvər və humanist olduğunu əyani sübutudur. O, ölkəmizin müstəqilliyini və ərazi bütövlüyüni qoruyarkən sağlamlığını itirmiş insanların sosial müdafiəsinindövlət rəhbərliyi üçün Vətənimizin hərbi müdafiəsi qədər önəmli və vacib məsələ olduğunu göstərdiyi diqqət və qayğı ilə bir daha nümayiş etdirir.

Siyasetinin əsasını inançlı-siyasi amili təşkil edən Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə indiyə qədər 4 amnistiya aktı qəbul olunub ki, bu da 40 mindən artıq şəxsə şamil olunub.

Ötən 2 il ərzində Mehriban Əliyeva həm ölkə daxilində, həm də beynəlxalq aləmdə uğurlu siyasi fəaliyyətini bir daha sübut edib. Birinci vitse-prezident kimi Mehriban xanım Əliyeva bir sıra beynəlxalq tədbirlərdə ölkəmizi təmsil etməklə yanaşı, "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasının 100 illiyi və Azərbaycan Respublikası ilə İtalya Respublikası arasındakı strateji tərəfdəşliq münasibətləri" adlı konfransın təşkil edilməsində xüsusi rol

Azərbaycanda dini tolerantlıq mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsində, milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliğində Azərbaycanın birinci xanımı və Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondu-nun prezidenti, UNESCO-nun və ISESCO-nun xoşməramlı səfiri Mehriban xanım Əliyevanın misilsiz xidmətləri var. Birinci vitse-prezident hər zaman Azərbaycan həqiqətlərini beynəlxalq tədbirlərdə on yüksək tribunalardan xarici ölkə nümayəndələrinin diqqətinə çatdırıb. O, xalqlar arasında dostluq münasibətlərinin, qarşılıqlı yardımlaşma və təcrübə mübadiləsinin vacibliyini daim vurgulayıb.

oynayır. Konfransda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin keçidiyi tarixi yol, onun yaradıcıları və qazandığı uğurlar, həmçinin Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin xarici siyaseti, diplomatik uğurları, o dövrə hərbi, mədəni, sənaye sahələrində həyata keçirilən islahatlar barədə İtalya iqtimalıyyətini məlumatlandırib.

Dini-mənəvi dəyərlərin qorunmasına hər zaman yüksək diqqət göstərən Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü və dəstəyi ilə son bir neçə ildə ölkəmizdə onlarla məscid, ibadətgah və dini ziyarətgah təmir olunaraq xalqın istifadəsinə verilib. Təbii ki, bu prosesdə Heydər Əliyev Fondu-nun xüsusi fəaliyyəti ilə seçilib. Fondu dəstəyi ilə bərpa olunan İmam Hüseyin məscidinin istifadəyə verilməsi də milli-mənəvi dəyərlərin qorunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərdəndir. Bu günlər-

də Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva və Heydər Əliyev Fondu-nun vitse-prezidenti Leyla Əliyevanın Gəncədə "İmamzade" dini kompleksini ziyarət etməkləri dinimizə göstərilen dövlət dəstəyinin bariz nümunəsidir.

Dinlərarası, mədəniyyətlərarası münasibətlərin qurulmasında, o cümlədən multikultural dəyərlərin inkişafında göstərdiyi xidmətlərə görə də Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondu-nun prezidenti Mehriban Əliyeva II dərəcəli "Müqəddəs Məlekimsə Knyaginya Olqa" ordeni ilə təltif edilib. Bu orden Mehriban xanımın fəaliyyətinə verilən böyük dəyərin göstəricisi hesab olunur.

Mehriban xanım Əliyeva, ilk növbədə, milli ma-

raqların keşiyində durur. Onun şəxsi təşəbbüsü ilə milli musiqimizin, ədəbiyyat və poeziyamızın inkişafı ilə bağlı olduqca mühüm proqramlar həyata keçirilir, muğamımızın dünyada tanınması istiqamətində də böyük işlər görülür. Eyni zamanda, Mehriban xanım sülh və tolerantlığın yayılması, dünyada humanizm dəyərlərinin bərqərar olması üçün müntəzəm olaraq tədbirlər həyata keçirir. O, eyni zamanda, sehiyyə və sosial məsələlərə böyük həssaslıqla yanaşır, talassemiyalı xəstələrin müalicəsinə, o cümlədən bu xəstəliyin profilaktikası üzrə maarifləndirmə ilə bağlı dövlət səviyyəsində aparılan işlərə öz dəstəyini verir. Bununla yanaşı, Mehriban xanım ölkədə idmanın inkişafına da mühüm töhfələr verib. Məhz Mehriban xanımın sayəsində Azərbaycanda idmanın gimnastika növü xeyli inkişaf edib, ölkəmiz bu sahədə dünyada layiqincə təmsil edilir, Azərbaycan mötəbər beynəlxalq yarışlara ev sahibliyi edir.

Mehriban xanım təhsil, elm, incəsənət sahələrində mühüm strateji addımlar atır. Təhsilə, elmə böyük dəstək verən Birinci vitse-prezident "Yeniləşən Azərbaycana yeni məktəb" layihəsi çərçivəsində yeni məktəblərin tikilməsinə, təlim-tədris prosesinin inkişafı və təkmilləşdirilməsinə lazımi şərait yaradır. Mehriban xanım Əliyevanın ister xeyriyyəçilik, isterse də ictimai fealiyyətinin əsas istiqamətləri sırasında təhsilin mühüm yer tutması təsadüfi deyil, çünkü o, dövlətimizin gələcəyini təhsilin inkişafında görən ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik konsepsiyasına əsaslanır.

Bütün bunlar Mehriban xanım Əliyevanın bir insan, şəxsiyyət və dövlət xadimi kimi necə yüksək keyfiyyətlərə malik olduğunu bir daha sübut edir. Tam əminliklə deyə bilərik ki, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti kimi Mehriban xanım Əliyeva müstəqil dövlətimizin inkişafı və tərəqqisinə, milli dəyərlərin qorunub saxlanması, xalqın sosial-mədəni inkişafına böyük töhfələr verir və bundan sonrakı fəaliyyətində də bunun şahidi olacaqıq.

✉ Mübariz Qurbanlı,
Dini Qurumlarla iş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri,
Yeni Azərbaycan Partiyası icra Katibinin müavini

“Yeni Dünya”da başlayıb Xocalıda bitməyən “ƏDALƏT”, yaxud “150” rəqəminin sırrı

Orta məktəbdə oxuduğum kitabların birində ədalət-lə bağlı 2 fikir yer alırdı. Birincisində deyilirdi ki, ədalət Humay quşunun qanadları altın-dadır. Əfsanəyə görə, Humay elə yüksəkliklərdə uçurmuş ki, onu hər adam göye baxanda görə bilməzmiş. İkinci fikir isə bundan ibarət idi: ədalət kor adəmin qaranlıq gecədə işq axtamasıdadır. Hər iki fikirdən eyni nəticə çıxır: ədalət yoxdur.

Amerikanın XIX əsrə ordu generalı olmuş Filip Sheridanin “Ən yaxşı hindudur” deyimindən 4 əsr əvvəl (Xristofor Kolumbun “Yeni Dünya”ni keşf etməsi) başlayan və təxminən, 500 il boyunca davam edən, avro-

tular tərəfindən kütləvi soyqırımına məruz qalması nəticəsində 1 milyonu yaxın insan qətlə yetirilmişdi. Qurbanların ümumi sayı ölkə əhalisinin 20 faizini təşkil edirdi.

Dünya tarixi bu cür hadisələrin, ədalətsizliklərin çox şahidi olub. Avstraliya aborigenlərinin avropalı müstəmləkələr tərəfindən, Konqonun köklü əhalisinin Belçika kralı II Leopold tərəfindən, Namibiyada herero və nama tayfalarının Kayzer Almaniyası tərəfindən, II Dünya müharibəsi illərində serblerin Xorvatianın hakim rejimi tərəfindən soyqırımına məruz qalması bunlara eyni misaldır.

Qədim yunan tarixçisi, “Peloponnes müharibəsi tarixi” kitabının müəllifi Fukididin “Tarix təkrarlanmağı sevir” və məşhur alman filosofu Fridrix Hegelin “Böyük tarixi hadisələr iki dəfə təkrarlanır: birinci dəfə faciə olduğu halda, ikinci dəfə “məzħəkə” xarakteri daşıyır” (“məzħəkə” dedikdə, filosof, adətən, vətəndaş müharibələrindən sonra ölkələrdə yaranan xarabalıqları nəzərdə tuturdu) sitatları tam yerinə düşür.

Bələcə, tarix Xocalıda da təkrarlandı. Ancaq Xocalı soyqırımı yuxarıda sadalanın hadisələrdən, zənnimcə, 3 cəhət forqləndirir. Əvvəla, bu, ermənilərin azərbaycanlılar qarşı ilk soyqırımı deyildi. Yəni 1992-ci il 26 fevral faciəsi bəşər tarixində Yer kürəsinin müxtəlif nöqtələrində ayrı-ayrı vaxtlarda baş verən, insanların kütləvi şəkildə qətlə yetirildiyi və xronologiyada özüne yer tutan növbəti hadisələrdən sayılmamalıdır. Bu, Yer kürəsinin eyni nöqtəsində artıq neqənci dəfə (1905, 1918, 1948, 1988, 1992) təkrarlanan hadisədir.

Ədalətdən söz düşmüşkən, mürqədəs kitabımız “Quran-Kərim”də ədalətlə bağlı bir sira ayələr (“Yunus” surəsi, 47; “Nisa” surəsi, 58; 135; “Məidə” surəsi, 8; “Əraf” surəsi, 29; 181) yer alır. Lakin məni həmişə “Nəhl” surəsinin 90-cu ayəsində söylənənlər (Həqiqətən, Allah (Quranda insanlara) ədalətlə olmayı, yaxşılıq etməyi, qohumlar (haqqını) verməyi (kasib qohum-əqrəbəyə şəriətin vacib bildiyi tərzdə əl tutmağı) buyurur) düşündürüb. Allah yaxşılıq etmək, yəni mərhamət göstərməkdən önce ədalətlə olmayı əmr etdiyi halda, biz hər zaman ikincini seçib, mərhamətli davranışları, sözün əsl mənasında, insan olduğunu göstərmış, tarix boyu dilindən, dinindən və irqindən asılı olmayaraq, bütün xalqlara peygəmbərimizin (s.o.s) buyurduğu kimi, “Sənə pişlik edənə yaxşılıq et” prinsipindən yanaşlığı üstün tutmuşaq və unutmuşuq ki, tarix onu unudanlardan qisasını alaraq, keçmişən çok asanlıqla bu günə çevirir.

Xocalı faciəsini səciyyələndirən ikinci cəhət bu qanlı aksiyanın digər

pali müstəmləkəcılər və amerikalılar tərəfindən qıtənin yerli sakinləri olan hindulara qarşı hayata keçirilən soyqırımlar bəşər tarixinin ilk en qanlı aksiyaları olub. Xüsusiələ, avropalıların qıtəyə gətirdikləri və həmin dövr üçün ölümcül sayılan suçiçəyi xəstəliyi kütləvi qırğınıñ miqyasını daha da artıraraq dəhşətli nəticələrə yol açmışdı. Viqvamlarında ağrıldan qırırlan yerlilərə canavarların belə mərhəmət göstərməyib onları diri-diriyeməsi faciə qurbanlarının sayının yeddirəqməli olmasına gətirib çıxarmışdı.

Şübhəsiz, bəşəriyyətin en böyük facielerindən biri “Holokost” adını almış yəhudili soyqırımıdır. Tarixdə heç bir soyqırımı Adolf Hitlerin “yəhudili məsələsinin birdəfəlik həlli” adlandırdığı Holokost qədər sənədlərlə tam əsaslıdır. I Dünya müharibəsindən sonra sosial-iqtisadi böhranın hökm sürdüyü Almaniya müharibənin uduzan tərəfi kimi böyük təzminat ödədiyindən, ölkə iqtisadiyyatı çökmüş, inflyasiya en yüksək həddə çatmışdı. Yaranmış xaosda günahkar axtaran Hitler qurban qismində yehudilərini seçdi və bütün Avropa boyunca yüksək vaqonlarında daşınan İsrail övladları həbs düşərgələrində misli görünməmiş işgəncələrə məruz qalıb, qətlə yetirildilər. Soyqırımı nəticəsində 6 milyon insan həyatını itirdi.

İraqın sabiq prezidenti Səddam Hüseynin hakimiyyəti dövründə “Ənfal” (“Hərbi qənimətlər”) adını almış və Şimalı İraqın kürd əhalisinə qarşı 1987-1989-cu illərdə həyata keçirilmiş hərbi əməliyyat zamanı 180 minə yaxın insan qətlə yetirildi.

1991-1995-ci illərdə keçmiş Yuqoslaviyada baş verən vətəndaş müharibəsi zamanı serb ordusu tərəfindən 1995-ci ilin iyulunda Srebrenitsa şəhərində həyata keçirilən soyqırımı aktı nəticəsində, en azı, 8 300 bosniyalı müsəlmanın həyatına son qoyuldu.

6 aprel - 19 iyul 1994-cü il tarixdə Ruandada yaşayan tutsilərin yerli hu-

qətliallardan fərqli olaraq, hakim zümrənin milli azlıqlara, azsaylı xalqlara və etnik-dini qruplara qarşı deyil, eksesinə, bu sadalanınlar sırasına aid ermənilərin Azərbaycan torpaqlarının köklü əhalisi olan azərbaycanlılara qarşı həyata keçirildiyi soyqırımı olmasıdır.

Nəhayət, Xocalı faciəsinin en səciyyəvi cəhəti bu güne kimi əsir və itkin düşmüş Azərbaycan övladları barədə bir məlumatın olmamasıdır. Bəzən ermənilərlə azərbaycanlıların nə vaxtsa bir yerde yaşayacağı ilə bağlı cəmiyyətdə fikirler səsləndirilir. Deyirlər: “Torpağın üzü soyuqdur, hər şey unudulub gedir”. Onda tamamilə məhv olmuş 8 ailə də daxil olmaqla, qətlə yetirilmiş 613 nəfəri zamanla unudaq. Sonra hər iki valideynini itirən 25, valideynlərindən birini itirən 130, ümumilikdə 155 usağın travma ilə böyüyü boy-a-başa çatacağıni unudaq. Yaraları sağalan 487 nəfərin ağrılarını unudaq. Əsir götürülmüş 1275 nəfərdən başlarına yüz oyun açıldıqdan sonra azad olunanlarının sonrakı acı həyatını da unudaq. Bəs 68-i qadın, 26-sı uşaq olmaqla, taleyi bu günədək məlum olmayan 150 soydaşımızı necə unudacaq? Bax, bunu yüz faiz unutmamalıyıq. Belə ki, “150” rəqəminin altında çox təhlükəli və amansız məqamlar gizlənir. Həmin 26 günahsız usağın erməni düşərgələrində böyüdüllük manqurlaşdırılmış, sabah ölkəmizə qarşı hansısa terror və əks-kəşfiyyat əməliyyatında istifadə olunmayıağın kim zəmanət verir?! Qeyd etdiyim təhlükəli məqam budur. O ki qaldı amansız məqama, bu sirri “68” rəqəmi özündə ehtiva edir. Bir gün övladlarımız düşmənlə üzbaüz səngərdə dayanıb, qarşı tərəfdən ona güllə atanın, yaxud özünün güllələcəyi adamın belkə də, hansısa azərbaycanlı anasının dünyaya getirdiyi erməni olduğunu heç düşünübmü?!

Ədalətsizlik Xocalı ilə bitmədi. Bu gün Myanmada rohinca müsəlmanlarına, Çin Xalq Respublikasında uyğur türklərinə qarşı törədilmiş soyqırımı cinayətləri kimsəyə gizlə olmasa da, dünyə hələ də susmağındadır. Roma imperatoru və filosofu Mark Avrelinin təbirincə desək, ədalətsizlik heç də həmişə hansısa hərəkatla bağlı olmur, o, çox vaxt hərəkətsizliyin təzahürü kimi meydana çıxır. Unutqanlıq hərəkətsizlikdir. Hərəkətsiz qaldıqca tarix təkrarlanmaqdə davam edəcək. Biz unutmadıqca tarix təkrarlanmayıacaq. Tarix təkrarlanmazsa, yer üzündə ədalət bər-qərar olar. Bunu özümüz üçün deyil, gələcək nəsillər üçün etməyə borcluyuq. Biz yaşıdlıqlarımızı balalarımız bir də yaşamamalıdır. Məşhur ingilis yazarı Carlz Dikkensin dediyi kimi, uşaqların kiçik dünyasında kəskin hiss olunan şey ədalətsizlikdir.

Şahin Ələsgərov

Xocalı faciəsi anıldı

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda Xocalı soyqırımını anım günü keçirilib.

Tədbirdə AR Prezidenti yanında Dövlət İdarəciliç Akademiyasının professoru, siyasi elmlər doktoru, “Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ Bölğəsinin Azərbaycanlı İcması” İctimai Birliyinin sədr müavini Elçin Əhmədov, “Erməni təcavüzünün tanınılması” İctimai Birliyinin sədri, Qarabağ veteranı Səriyyə Cəfərova, Aİİ rehberliyi, İnstitutun müəllim və tələbə heyeti iştirak edib.

Əvvəlcə Xocalı şəhidlərinin xatirəsi bir dəqiqəlik sükütlə yad edilib.

Aİİ rektoru Ceyhun Məmmədov mərasim iştirakçlarını salamlayaraq, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Xocalı soyqırımının iyirmi yeddinci ildönümü haqqında imzaladığı Sərəncama və Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyevin Sərəncamı ilə təsdiq edilən “Xocalı soyqırımının iyirmi yeddinci ildönümünün keçirilməsinə dair Tədbirlər Planı”na əsasən, tədris müəssisəsinin gənclərdə vətənpərvərlik ruhunun aşilanması istiqamətində müxtəlif tədbirlər həyata keçirildiyini diqqətən bildirib. C.Məmmədov bildirib ki, insanlığa qarşı öz vəhşiliyinə və qəddarlığına görə ən dəhşətli kütləvi terror hadisələrindən biri kimi tarixdə düşmüş Xocalı soyqırımının tərditməsindən iyirmi yeddi il ötür.

O, şəhid ailələrinin və əlil olmuş insanların daim Azərbaycan Dövlətinin qayğı və diqqəti ilə əhatə olunduqlarını, onların yaşayış səviyyəsinin yaxşılaşdırılması, sosial problemlərin həlli istiqamətində mühüm tədbirlərin həyata keçirildiyini diqqətət catdırıb.

Dövlət İdarəciliç Akademiyasının professoru, siyasi elmlər doktoru, “Azərbaycan Respublikası Dağlıq Qarabağ Bölğəsinin Azərbaycanlı İcması” İctimai Birliyinin sədr müavini Elçin Əhmədov çıxış edərək bildirib ki, hədəfimiz Xocalı soyqırımı həqiqətlərinin bir daha dünya ictimaiyyətinə qatdırımaqdır. Professor qeyd edib ki, bu səpkili tədbirlər, anim mərasimləri Azərbaycan xalqının six birliyini, şəhidlərinin xatirəsinə ehtiramını, ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası üçün əzmini nümayiş etdirir.

“Erməni təcavüzünün tanıdlılması” İctimai Birliyinin sədri, Qarabağ veteranı Səriyyə Cəfərova tədbirdə çıxış edərək faciənin ictimaiyyətə qatdırılmasında, sosial və siyasi aspektinin mahiyyətinin gənclərə aşilanması istiqamətində “Xocalıda məhv olmuş 8 ailə” filminin ləntə alındığını bildirib. Film Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə dəstəyi ilə ərsəyə gəlib.

Tədbirdə 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni qəsbkarlarının dinc azərbaycanlılara qarşı Xocalı şəhərində törətdiyi soyqırımından bəhs edən film nümayishi keçirilib.

Aİİ tələbələrinin iştirakı ilə bədii hissədə davam etdirilib. Məlumat üçün bildirək ki, Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyevin Sərəncamı ilə təsdiq edilən “Xocalı soyqırımının iyirmi yeddinci ildönümünün keçirilməsinə dair Tədbirlər Planı”na əsasən, 26 fevral 2019-cu il tarixdə ali təhsil müəssisəsində ilk dərslər Xocalı soyqırımına həsr olunacaq.

Elnarə Ağaoğlu

INJUSTICE from the New World to Khojaly or the secret of the figure 150

I remember two quotes about justice from one of the books I read at school. The first one said that justice was under the wings of the Huma bird. According to the legend, Huma was flying so high in the sky that it could rarely be visible. The second one said: "Justice is like the search of a blind man for the light in the darkness." The inference is the same: There is no justice.

Starting just four centuries before the appearance of the quote “The only good Indian is a dead Indian” by the 19th century United States Army officer Philip Sheridan, (after the discovery of America by Christopher Columbus), the massacres against local residents of the continent by the Europeans were one of the most atrocious in history. Especially, the spread of chickenpox, which was a deadly disease for that period, further aggravated massive massacres resulting in terrible consequences. Thrashing about in agony inside their wigwams, the local residents were eaten by the wolves and the death number reached to a million.

Undoubtedly, one of the greatest tragedies in the history of humanity is the Holocaust. No genocide in history has been substantiated by the documents as the Holocaust, which was called “the annihilation of the Jewish race in Europe” by Adolf Hitler. After World War I, Germany suffered economic collapse and hyperinflation as the defeated side of the war. Seeking scapegoats to blame in chaos, Hitler chose Jews as victims. Thus, the Children of Israel were transported in wagons across the whole Europe and subjected to unprecedented torture in prison camps. As a result of the genocide, 6 million people lost their lives.

During the reign of former Iraqi President Saddam Hussein, Anfal genocide (from Al-Anfal “The Spoils of War”) killed about 180,000 people during the 1987-1989 military operation against the Kurdish population of northern Iraq.

The civil war in the former Yugoslavia in 1991-1995 took more than 8,300 Bosnian Muslim men’s lives in July 1995 in Srebrenica.

About 1 million people were murdered as a result of the massacres committed by locals called the Hutu in Rwanda against the Tutsi from April 6 to July 19, 1994. The total number of victims comprised 20 percent of the country’s population.

History has witnessed many such events and injustice. The massacre of Australian aborigines by European colonialists, persecution of Congo’s population by King Leopold II of Belgium, slaughter of Herero and Nama tribes by Kaiser Germany, Serbian genocide by the state of Croatia during World War II are examples to this.

It is true what the ancient Greek historian, the author of History of the Peloponnesian War, Thucydides said, “History repeats itself,” or as Karl Marx said, “Hegel remarks somewhere that all great, world-historical facts and personages occur, as it were, twice. He has forgotten to add: the first time as tragedy, the second as farce.” (With “farce” he meant aftermath of civil wars.)

Thus, history repeated itself in Khojaly. However, I think the Khojaly genocide is different from the above-mentioned events for three aspects. First, it was not the first genocide against Azerbaijanis by Armenians. That is, the Khojaly tragedy must not be regarded as one of the massacres that occurred at different times in different parts of the world in history. This is a tragedy recurring itself so many times in the same place (in 1905, 1918,

1948, 1988, 1992).

As for justice, The Holy Quran contains a number of verses concerning justice (Surah Yunus, Ayah 47; Surah An-Nisa, Ayah 58; 135; Surah Al-Mâ’idah, Ayah 8; Surah Al-A’raf, Ayah 29; 181). However, the 90th verse of Surah an-Nahl make me think which urges humans to be just, do good, and gift to relatives (to help the poor relatives according to shariah rules). While God has commanded us to be just before showing mercy, we always choose the latter and act mercifully to show that we are human beings. As the Prophet approached all the humans with mercy regardless of their language, religion, or race, we preferred his principle of “You do not do evil to those who do evil to you, but you deal with them with forgiveness and kindness” and forget that by repeating itself, history takes revenge on those who forget about it.

The second aspect characterizing Khojaly tragedy is that this bloody massacre was not against the minorities or ethnic groups by the state, but rather the genocide committed by minority (Armenians) itself against the majority (Azerbaijanis), who were the predominant residents of these lands.

Finally, the most distinctive aspect of the Khojaly tragedy is that there is no information about captives and missing children so far. Some people state opinions about the peaceful coexistence of Armenians and Azerbaijanis. They say, “Time heals all wounds,” everything is forgotten. Now let us forget about 613 people, including 8 families, who were murdered in the tragedy. Let us forget about 155 traumatized children, including 25 who lost both parents and 130 who lost one of their parents. Let us forget the pain of 487 wounded people. Let us forget about tragic lives of 1275 people who were captured and abused. How about 150 people including 68 women and 26 children who were missing? This one can never be forgotten. This “150” hides so many dangerous and ruthless moments in itself. Who can guarantee that these 26 innocent children were not captured and corrupted in Armenian camps to be used in future terrorist operations against our country?! This is the dangerous part that the figure carries. As for the ruthless part, this secret is in the figure “68”. Standing face to face in a battlefield, would you think that the enemy shooting you could be an Armenian who had been born by an Azerbaijani mother?!

Injustice did not end with Khojaly. The world is still silent about Rohingya Muslims in Myanmar and the genocide against the Uighur Turks in the People’s Republic of China. As Roman emperor and philosopher Marcus Aurelius said, “To do an injustice is to do yourself an injustice-it degrades you. And you can also commit injustice by doing nothing.” Forgetfulness and silence are injustice. As long as we continue forgetfulness and silence, history will continue to repeat itself. History would not repeat itself if we stopped this. Justice would appear if history did not repeat itself any more. We owe this obligation to the next generations. Our children should not face the same tragedies. As English writer Charles Dickens said, “In the little world in which children have their existence, whosoever brings them up, there is nothing so finely perceived and so finely felt as injustice.”

Shahin Alasgarov

Mətni ingilis dilinə tərcümə etdi:
Leyla Salayeva

Soyqırımı və terror: Mövcudluğumuza və kimliyimizə vurulan zərbə kimi

Soyqırımı bəşəriyyətin düşar olduğunu ən ağır baladır və tarixə nəzər salanda bəzi millət və xalqların bu böyük fəlakət və qətlamlara məruz qaldıqlarının şahidi oluruq. Azərbaycan xalqından da yan keçməyən bu faciələrin zaman-zaman icrəciliyi ermənilər olub. Ən son nümunəsi isə Xocalı soyqırımı oldu.

Həmin dövrde 13 yaşında idim və millətimizin başına gələn dəhşətli hadisələrin canlı şahidi oldum. Sovet ittifaqının dağılmışını həzm edə bilməyən əks qüvvələr hərbi texnika ilə Bakını işğal etməyə təşəbbüs göstərdilər. Lakin 20 yanvar 1990-ci ildə rus ordusu qarşısında qəhrəmanlıq nümayiş etdirən yüzərlə silahsız oğul və qızlarımız həyatını qurban verdi, şəhid oldu, ölkəmizin işğalına mənə oldu. Bu mübarizə 18 oktyabr 1991-ci ildə müstəqilliyimizin elan edilməsi ilə nəticələndi. Lakin sevincimiz çox sürmedi.

Tarix boyu Türkiyə, Azərbaycan ve Gürcüstana qarşı ərazi iddialarında olan ermənilər rus dəstəyinə arxalanaraq bu dəfə Dağlıq Qarabağ gözlərini dikdilər. Həmin bölgədə strateji əhəmiyyət daşıyan Xocalı rayonu ermənilərin işğal planlarına mane olan bir ərazi idi. Buna görə də rusların dəstəyi ilə 26 fevral 1992-ci ildə Xocalıya qəfəletən hücum edib müharibə elan etmədən silahsız xalqı kütləvi şəkildə qətlə yetirdilər. Bununla kifayətlənməyən azığınlar əsl vəhşilik nümayiş etdirdilər, öldürdükləri insanların cəsədləri üzərində misli görünməmiş vəhşiliklər töredildilər. Bu, bir millətin kimliyinə və mövcudluğuna vurulan zərbədən, bir millətin soyunu kesmək məqsədinən başqa bir şey deyildi. Xalqımız yaşadığı bu tarixi faciənin gerçəkliliyinin forqindədir və bu həqiqət müasir dünya ölkələrinin qəbul edib etməməsinə görə müəyyənləşmir. İnsan hüquqlarını ya kağız üzərində, ya da öz mənfiətlərinə görə müdafiə edən bəzi ölkələr xalqımızın başına gələn bu dəhşətli soyqırımı faciasını qəbul etməsə də, bu hadisə Azərbaycan xalqının vicdanına, milli kimliyinə vurulan dəhşətli bir zərbə kimi heç vaxt unudulmayaçaq, tarixdə yaşayacaqdır.

Bəli, müşahidələrimizə əsasən görürük ki, insan haqlarının müdafiəçisi olan dövlətlər dəfələrlə məruz qaldıqları soyqırımlarına nə hüquqi, nə də siyasi qiymət vermək istəyirlər. Bunun müqabilində hədəfimiz başımıza gələnlərin gerçəkliliyini bütün dünyanın tanıyalı-tanımaması olmamalıdır. Artıq insan hüquqlarının müdafiəçisi olduqlarını sözde iddia edən dövlətləri vicdansızlıqlarıyla baş-baş tərk etmənin zamanıdır.

Tarixdə Xocalı və bu qəbildən baş vermiş digər həqiqi soyqırımlarının qəbulu hər bir ölkənin ədalətli olub-olmamasından qaynaqlanan problemdir. Bunun əsasını isə məhz dil, din, etiqad, irq, etnik mənsubiyət fərq etmədən insanlıq deyə bilinən ortaç cəhətimiz - “insan kimliyi” təşkil edir. O halda həqiqəti qəbul edənlər, əslinde, təmiz insanlığı, ədalət və vicdana sahib olduqlarını təsdiqləmiş olarlar. Azərbaycan xalqının illərlə soyqırımı və terrordan çəkdiyi sıxıntı və sancılar artıq kifayət edəcək dərəcədədir. Biz tarix boyu yaşadığımız ağrı-acılardan ibrət alaraq kimliyimizə elə məfhümlər yükleməliyik ki, həmin məfhümlər Azərbaycan xalqının milli ruhunun oyanışına qığlıcmış saçılıq əsas amilə çevrilisin. Buna görə də bu faciələri ciyinlərimizdə əbədi daşıyacaq bir anlayışla gələcəyə doğru inamlı, iradəli, israrlı, təkidli addımlar atmalıq. Əks halda, milli mübarizəmizi başqa dövlətlərin münasibətine görə (tanıyalı-tanımamasına görə) dayandırmalı olacaq. Mövcudluğunun kökləri çoxəsrlər və zəngin tarixə malik millətimizə, xalqımız müstəqilliyimizi həzm edə bilməyənlərin qərarlarından ibarət qəfəsə məhbus olmaq yaraşır. Kimliyimizi, mövcudluğumuzu və həqiqəti görmək istəməyənlərin bir gün başımıza gələn Mart, Xocalı və ondan əvvəlki soyqırımlarla əlaqədar ədalətli qərar verəcəkləri ümidi ilə yaşamamalıq. Bu istiqamətdəki mübarizəmizin əsasını ilk növbədə milli ruhumuzu dırçılədək derin tarixi şüura malik olmaq istiqamətindəki fəaliyyətlər və kimliklə bağlı yaddaşımızın tarixi həqiqətlər işığında aktuallaşaraq yenilənməsi təşkil etməlidir.

Tarixdəki soyqırımı, terror və qətlamların elə səbəbkərləri var ki, onlar ümumən dəyişmir və öz mövcudluqlarını insanlığa sağlamayan fəaliyyətləri üzərində qurur, zaman-zaman davam etdirməyə çalışırlar. Unutmayıaq ki, soyqırımı və qətlam törətmək ermənilərin birmənəli şəkildə xarakterik xüsusiyyətidir. Bunun dəlillərini tarixə nəzər salanda bariz şəkildə görə bilirik. Bu istiqamətdəki dəllərlə ermənilərin ömr boyu rifah içərisində yaşadıqları Türkiye və Azərbaycan ərazilərində törətdikləri soyqırımı və qətlamlarda mövcuddur. Bunun ən nümunəsini isə 26 fevral 1992-ci ildə Xocalıda törədilən soyqırımı təşkil edir.

Tarixdə gündəliklərə, müəyyən tarixi sənəd və kitablara qeyd edilən bu faciə də digər faciələr kimi bizi daim narahat etməli və mübarizə ruhuyla yaşatmalıdır, sələflərimiz kimi. Bunun ən bariz nümunəsini 20 Yanvar 1990-ci ildə xalqımızın göstərdiyi şücaət və qəhrəmanlıq mübarizəsində gördük. Bəli, bu mövcudluq mübarizəsi tabii olaraq bir çox vətəndaşlarımızın qanı bahasına oldu. Lakin unutmayıaq ki, xalqımızın 20 yanvar 1990-ci ildə Bakıda rus və ermənilərdən ibarət qoşun birləşmələrinin, mütəsəkkil bir ordunun qarşısına silahsız çıxaraq göstərdiyi şücaət və mübarizənin arxasında bünnövrəsi daha əvvəl qoyulmuş əbədi bir kimlik əsasında formalasmış milli şüur və düşüncə yatar. Buna görə 20 Yanvar faciəsi tarixi yaddaşımıza bir məzəlumiyyət simvolu kimi deyil, bir millətin və xalqın həyat mübarizəsi kimi həkk edildi. Üzərində yaşadığımız bu Vətənən torpaq bütövülüyü və müstəqilliyini daim müdafiə etmək qüdrətində olduğumuzu göstərdik. Bu, bir qəhrəmanlıq simvolu oldu.

Davamı növbəti sayımızda

Anar Qafarov,
AMEA-nın Fəlsəfə İnstitutunun böyük elmi işçisi və
Ali-nin müəllimi,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Sumqayıt hadisələrindən 31 il keçir...

Tarixin müxtəlif mərhələlərində ermənilər Azərbaycana qarşı daim ərazi iddiasında olmuşlar. XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq, əzəli Azərbaycan ərazisində (indiki Ermənistən) yaşayan soydaşlarımız dədə-baba torpaqlarından kütłəvi şəkildə qovulmağa başlandı. Məlumat üçün qeyd edək ki, Qərbi Azərbaycandan azərbaycanlıların, ümumiyyətlə, müsəlmlənlərin deportasiyası üç mərhələdə aparılıb: birinci mərhələ 1905-1920-ci illər; ikinci mərhələ 1948-1953-cü illər; üçüncü mərhələ 1988-1992-ci illər. Sonuncu deportasiyada-1988-ci ildə 220 mindən artıq azərbaycanlı erməni vəhşiliklərinə dözməyiib, doğma yurd-yuvalarını tərk etmişdir. Həmin ərafədə Qərbi Azərbaycandan zorla çıxarılmış 41 mindən artıq azərbaycanlı erməni vəhşiliyəti məhz Sumqayıtda məskunlaşdı və ermanilərin törətdikləri vəhşiliklər onların qazəb və nifrətinə səbəb oldu. Tarixə Sumqayıt hadisələri kimi daxil olan bu hadisədə məqsədli şəkildə bu zaman təşkil olundu. Məhz buna görə da 27-29 fevral 1988-ci il tarixdə ermənilər tərəfindən törədilən Sumqayıt hadisələrinin hələ də araşdırılmasına ehtiyac vardır.

Erməni məkrinin ilk ssenarisi olan Sumqayıt təxribatının törədilmə səbəbi Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan qoparmaq kimi çirkin plan idi. Erməni ideoloqlarının istəyi və Kremlin dəstəyi ilə bu terrorun məhz Sumqayıtda olması da məqsədli şəkildə olunmuşdu. Azərbaycanlılar ermənilərin birgə yaşadığı vaxtda bu hadisənin baş tutmasını fürsət bilən terrorçular milli zəminda münaqişə yaratmağa nail oldular. Bu hadisə ermənilərə azərbaycanlılarla bir yerdə yaşamığın qeyri-mümkünlüünü bəyan etməyə və Qarabağdakı separatçılığı haqq qazandırmaga şərait yaratdı. Mərkəzdən göndərilən istintaq qrupu hadisənin mahiyyətini ört-basdır edərək, Sumqayıt hadisəsini dünyaya "azərbaycanlıların vandalizmi" kimi tanıtmağa çalışdı. 1988-ci ildən başlanmış bu təbliğat kampaniyası dünənə icmiyyətinə azərbaycanlıların ermənilərə qarşı "qəddarlığı", ermənilərin azərbaycanlılarla bir dövlət tərkibində yaşamasının mümkün olmaması ideyasının aşılanmasına yönəlmüşdir.

Sumqayıt hadisələrində azərbaycanlılar günahkar kimi cazalandırılsalar da, təxribati törədənlər ermənilər idi. Baş vermiş olay-

larda Ermənistən millətçi dairələri maraqlı idilər. Bu zaman ermənilərin yalnız kasib, imkansız təbəqələrinin zərər çəkməsi və öldürüləməsi də təsadüfi deyildi. Belə ki, Sumqayıt hadisələrinin baş verəcəyindən qabaqcadan məlumatlı olan ermənilər həmin ərafədə banklardakı bütün əmanətlərinin çıxarılmışdır. Bundan əlavə, aparılmış istintaqla müəyyən edilmişdir ki, Sumqayıt şəhərində ermənilərə qarşı törədilmiş "cinayətin" miqyasını sünü şəkildə genişləndirmek və sonradan həmin cinayətlərin azərbaycanlılar tərəfindən törədilməsini iddia etmək məqsədile ermənilər öz əmlaklarını götürüb, mənzillərini boşaldıb orada qəsdən yanğınlar törətmışlər. Erməni tərəfi öz yalanlarını həqiqət kimi təqdim etmək üçün faktların təhrif edilməsi, sənədlərin saxtalaşdırılmasının və tarix boyu tətbiq etdikləri digər çirkin üsullara tərəddüd etmədən əl atıldı. 1988-ci ilin 27-29 fevralında yaşayan hadisənin baş verəsində Sumqayıt əhalisi arasına yerləşdirilən və Azərbaycan dilini təmiz bilən ermənilərdən ibarət təxribatçı qruplar xüsusi rol oynayıb. Həmin hadisə zamanı ermənilər azərbaycanlıların vəhşi obrazını yaratmaq üçün əllerindən gələni edirdilər. Lakin qeyd edək ki, həmin dövrə Sumqayıtda 18 mindən artıq erməni yaşadıq halda, cəmi 26 nəfər erməni öldürülb. Rəqəmlərin belə az olmasa azərbaycanlıların öz erməni qonşularını fədakarcasına müdafiə etmələri, qorumaları və gizlətmələri nəticəsində mümkün olub.

Sumqayıtda baş vermiş kütlevi iqtisadçılar əslində 1959-cu il təvəllüdü, əvvəller 3 dəfə məhkum olunan, üst-üstə 9 il 2 ay 13 gün azadlıqlandı məhrumetmə cəzası çəkmiş cinayətkar, milliyyətcə erməni olan Eduard Qriqoryan tərəfindən icra edilib. Bu işdə ona Albert və Ernis adlı qardaşları, Dağlıq Qarabağdan xüsusi tapşırıqlarla gəlmış emissarlar və DTK-nin agentləri bilavasitə kömək etmişlər. Erməni milliyyətindən olan 26 nəfərin qətlə yetirilməsinə

məhz bu dəstələr həyata keçirib. Bir faktı da qeyd edək ki, öldürülən ermənilərin, demək olar ki, hamisi erməni terrorçu, separatçı təşkilatlar olan "Krunq" və "Qarabağ"ın fonduna pul verməkdən imtina edən soydaşları idi. Baş verənlərin əsl mahiyyətini dərk etmədən ümumi axına qoşulan Əhməd Əhmədov adlı azərbaycanlı gənc hadisələrin təşkilatçısı qismində mühakimə olundu. Əhməd İmran oğlu Əhmədov SSRİ Ali Məhkəməsinin 1988-ci il 18 noyabr tarixli hökmü ilə güllələnməyə məhkum edildi. Əhmədova qondarma ittihamlar əsasında güllələnmə hökmü kəsiləndən sonra Azərbaycandan SSRİ-nin ali hakimiyət orqanlarına yüzlərlə şikayət məktubu göndərilsə də, onların heç birine cavab verilmədi. Hətta SSRİ xalq deputati A.Mnikovun Əhmədovun işinə yüngüləşdirilməsi xahişənə belə, Mixail Qorbaçov tərəfindən baxılmadı. Amansız hökm 17 ay sonra icra olundu. Haqsız yerə həbs olunan 93 nəfər (bəzi mənbələrdə bu say 94 kimi da qeyd edilir) azərbaycanlı isə 2 ildən 15 ilədək müddətə azadlıqlandı məhrum edildi. Təssüsflə bildirək ki, istintaq qrupu hadisənin səbəblərini, cinayətin törədilməsinə yaradılmış şəraiti, əsl təşkilatçıları və qatilləri düzgün müəyyənləşdirməyib. Gündəşsizlərin həbsini Azərbaycanın ozamankı rəhbərliyi təkcə susmaqla müşayiət etməyib, ədalətsiz qərrara imza da atıb. Sumqayıt hadisələrində 6 nəfər günahsız azərbaycanlı tankların altında qalaraq şəhid olmuşdur. Saldanan faktlardan əlavə 400 nəfər xəsarət almış, 200 mənzil talan edilmiş, 50 mədəniyyət obyekti dağılımış, 40-dan çox avtomobil yararsız hala salınmışdır.

Həmin hadisələrlə əlaqədar Sumqayıt Şəhər Prokurorluğu tərəfindən icra edilib. Bu işdə ona Albert və Ernis adlı qardaşları, Dağlıq Qarabağdan xüsusi tapşırıqlarla gəlmış emissarlar və DTK-nin agentləri bilavasitə kömək etmişlər. Erməni milliyyətindən olan 26 nəfərin qətlə yetirilməsinə

əsl iştirakçılar məsuliyyət-dən kənarda qalmışlar. Məhz qeyd etdiklərimiz Sumqayıt hadisələrinin yenidən araşdırılması zərurətini yaradıb. Aparılan istintaqın əsas məqsədi da Sumqayıt hadisələri ilə əlaqədar erməni yalanlarını üzə çıxarmaq, toplanmış sübutlarla məsələnin əsl mahiyyətini açmaq, cinayətin bütün iştirakçılarını, əsasən də təşkilatçıları nə qədər çətin olsa da, müəyyən etməkdir.

1988-ci il Sumqayıt hadisələri ilə bağlı qaranlıq məqamlar hələ də araşdırılır. Son illərdə aparılan istintaq araşdırımları zamanı Sumqayıt şəhərində yaşayan milliyyətə erməni qadınlar dindirilmiş və onlar ifadələrində azərbaycanlıların həmin hadisələr zamanı yüzlərlə erməninin həyatını xilas etməsini bildirmişlər. Həmçinin, 1988-ci il kütłəvi iqtisadşarlarına qədər və ondan sonra da erməni millətindən oluqlarına görə onlara qarşı hər hansı təzyiqlər, təsirlər, ayrı-seçkilik olmadığını, azərbaycanlılarla həmisi mehriban yaşadıqları bildirmişlər. Bundan başqa, qeyd olunan istintaq zamanı Ermənistən SSR Prokurorluğunun müstəntiqləri SSRİ Prokurorluğunun İstintaq qrupunun tapşırığı ilə Sumqayıtdan köçüb Ermənistənə getmiş ermənilərə bir qismində dindirmiş və onlar da azərbaycanlıların onları xilas etmələri barədə ifadə vermişlər. Bu ifadələrdən belə bir nəticəyə gəlmək olar ki, Sumqayıtda heç vaxt milli zəmində münaqişə baş verməyib. Lakin bütün bu faktlara baxmadıq, erməni tərəfi hələ də öz məkrili niyyətlərindən əl çəkmir. Ermənistən Sumqayıt hadisələrinin azərbaycanlılar tərəfindən ermənilərə qarşı soyqırımı olmasına dair bəyanatlarla müxtəlif beynəlxalq qurumlara müraciət edir. Onlar Sumqayıtda törədilmiş hadisələrin əsl mahiyyətini gizlədərək, xalqımızı cinyətkar qismində dünyaya təqdim etməyə çalışır, bu istiqmətdə təbliğatla məşğul olurlar. Sumqayıt şəhərində törədilmiş kütlevi iqtisadçılarla bağlı aparılmış istintaq və məhkəmə prosesləri nəticəsində həmin hadisələrə ədaləti hüquqi qiymət verilməməsi, onların əsl sifarişçi və təşkilatçılarının müəyyən ediləb məsuliyyətə cəlb olunması Ermənistənə bu sahədəki fəaliyyətinə şərait yaradıb.

Sumqayıt hadisələrindən 31 il keçməsinə baxmayaraq, onun hələ də qaranlıq və gizli məqamları qalmaqdadır.

Aişə Baxşiyeva

MİLLİ-MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİMİZ

GƏNCLƏRİN CƏMIYYƏTDƏ ROLU

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) 1 fevral 2019-cu il tarixdə Gənclər Günüñə həsr olunmuş "Milli-mənəvi dəyərlərin təbliğində gənclərin rolu" mövzusunda "dəyirmi masa" təşkil olunub.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Himninin səsləndirilməsi ilə başlayan tədbirdə Aİİ rektoru cənab Ceyhun Məmmədov çıxış edərək "dəyirmi masa" iştirakçılarını salamlayıb. İnstitut rəhbəri əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş dövlət-din münasibətlərinin inkişaf etdirilməsi istiqamətində aparılan işlər, ölkəmizin inkişafında və milli-mənəvi dəyərlərin zənginləşdirilməsində həyata keçirilən tədbirlər haqqında məlumat verib. Rektor vurgulayıb ki, Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin müraciətlərində irəli sürdüyü AZƏRBAYCAN-ÇILIQ ideologiyası həyat tərzində, əxlaqda, mənəviyyatda, dildə, dində, ədəbiyyatda, bir sözə, maddi və mənəvi mədəniyyətimiz bütün sahələrində istiqamətləndirici məfkurəmiz olmalıdır. O bildirib ki, bu siyaseti hazırlıda Ulu Öndərin layiqli davamçısı Prezident cənab İlham Əliyev uğurla davam etdirir.

Allın İsləmşünaslıq kafedrasının müdürü, fəlsəfə üzrə felsəfə doktoru Əhməd Niyazov "İslamda gənclik" mövzusunda çıxış edib. Ə.Niyazov İslam dininin, xüsusilə də Hz. Peyğəmbərin gəncliyə verdiyi əhəmiyyətli bilgilərdən bəhs edib.

AMEA Elm Tarixi İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, İqtisadiyyat üzrə felsəfə doktoru Amal Həsənli "Azərbaycan gənclərinin milli dövlətçiliyimizin qurunmasına rol" mövzusunu ilə çıxış edərək bildirib ki, milli dövlətçilik dəyərlərinin sahələrində istiqamətləndirici inkişafı üçün sağlam cəmiyyətə ehtiyac vardır.

YAP Suraxanı Rayon Təşkilatı İdarə Heyətinin üzvü Arzu Həsənzadə "Dəyərlərimizdə qadın amili" mövzusunda çıxışı zamanı cəmiyyətimizin qadına xüsusi önəm verdiyini, onlara hörmət, sevgi, şəfqət, mərhamət nümayiş etdiriyini söyləyib. O, həmçinin Ulu Öndərin Azərbaycan qadınına hər zaman yüksək qiymət verməsindən bəhs edib.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun 1-ci kurs magistri Fərhad Ələkbərov "Milli-mənəvi dəyərlər amili" mövzusunda çıxış edərək, Azərbaycan xalqının milli-mənəvi zənginliklərinin yaşadılması və inkişaf etdirilməsində məhz ümummilli lider Heydər Əliyevin əzəvəziz xidmətlərinin olduğunu vurgulayıb. O, Avropanın və Qərbin mütərəqqi inkişaf meyillərini mənimsemək yanaşı, həmçinin milli-mənəvi, dini dəyərlərimizi qoruyub-saxlamağı, ona sadıq qalmağı hər bir gəncin üzərinə düşən məsuliyyət hesab etdiyini söyləyib.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun 2-ci kurs magistri Nərgizxatun Həsənova "Milli-mənəvi dəyərlərin rolü" mövzusunda çıxışı zamanı milli ideologiyanın, milli tarixin, milli dilin, milli mədəniyyətin, inqəsənətin, milli ədəbiyyatın, milli özünnüdərkin, ailənin, milli musiqimizin və folklorumuzun xalqın yaddaşı olduğunu bildirib. O qeyd edib ki, milli olan bütün nəqliyyət və keyfiyyətlərimiz milli dəyərlər sisteminə aiddir.

"Dəyirmi masa"da milli-mənəvi dəyərlərimizin yaşadılmasında, onun təbliğində genişliyəsi fəaliyyəti ilə xalqın rəğbətini qazanmış Heydər Əliyev Fondunun bu sahədə böyük uğurlara imza atlığı xüsusi vurgulanıb.

"Dəyirmi masa" məruzələr ətrafında fikir mübadiləsi ilə davam etdirilib.

Ayşən Aslanova

AZƏRBAYCAN İLAHİYYAT İNSTİTUTU - 1 İL

Sağlam dini, mənəvi mühit birliyimizi gücləndirir, uğurlarımızı artırır

Müasir dövrde Azərbaycanda dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsi, dini konfessiyalar arasında dözmülük mühitinin dövlət səviyyəsində qorunub saxlanması ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Dahi rəhbərimizin xalqın təkidliliklə tələbi ilə ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdırından sonra, tolerantlıq mühiti dövlət-din konsepsiyasına uyğun daha da möhkəmləndi, bu sahə dövlət siyasetinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrildi. Tarixən müxtəlif dinlərin və mədəniyyətlərin qovşağı olmuş Azərbaycan bu gün də eyni vəzifəni uğurla yerinə yetirir.

Azərbaycanın azadlığı və ərazi bütönlüyü uğrunda vuруşmuş, bu yolda canından keçmiş müxtəlif dini konfessiyalara mənsub vətəndaşlarımızın da uyuduqları Şəhidlər Xiyabani hazırda təkcə and yerimiz yox, həmçinin qardaşlığımızın və tolerantlığımızın rəmziidir. Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı milliyətçə rus Viktor Seryogin, yəhudü Albert Aqarunov xalqımızın fəxridir.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyev xalqımızın bu xarakterik xüsusiyyətini gözəl ifadə etmişdir: "Hesab edirəm ki, Azərbaycan xalqı özlüyündə, təbietinə görə, öz xarakterinə uyğun yüksək tolerantlıq hissine malikdir. Azərbaycan əhalisinin çox hissəsinin etiqad etdiyi müsəlman dinində, onun kökündə də tolerantlıq vardır".

Bu gün ölkəmizdə dini etiqad azadlığının təmin olunması üçün hüquqi baza yaradılıb. Söydlərimiz vəcdan azadlığı hüququ birbaşa Konstitusiyamızda, ətraflı şəkildə issa "Dini etiqad azadlığı haqqında" Qanunda təsbit olunub. Dahi Heydər Əliyevin memarlı olduğu Konstitusiyamızın 48-ci maddəsinə görə, hər bir vətəndaş vəcdan azadlığını, dini münasibətini müstəqil müəyyənələşdirmək, dini əqidəsini sərbəst ifadə etmək və yaymaq, dini mərasimlərini sərbəst yerinə yetirmək hüququna malikdir. Bundan başqa, ölkədə tolerantlığı, dini dözmülülüyü möhkəmləndirmək məqsədilə insan hüquq və azadlıqları, o cümlədən, vəcdan və dini etiqad

azadlığı ilə bağlı qanunvericilik beynəlxalq hüququn normalarına uyğunlaşdırılıb.

2001-ci ildə dövlət-din münasibətlərinin tənzimlənməsi, dini etiqad azadlığı ilə bağlı qanunvericilik aktlarına riayət olunmasına nəzarət edilməsi məqsədilə Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması barədə Fərمان imzalanıb.

Unudulmaz Ümummilli Liderin müəyyən etdiyi siyasi kursu uğurla yerinə yetirən Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev ölkəmizdə dövlət-din münasibətlərinin ən yüksək seviyyədə tənzimlənməsinə nail olub.

Bu gün Azərbaycanda yalnız kilsə və sinaqoqlar deyil, eyni zamanda, bir çox xristian, yəhudü dini tədris müəssisələri sərbəst, heç bir manə olmadan fəaliyyət göstərir və onlara dövlət tərefindən lazımi dəstək verilir. Dinlərə və dini felsefi cərəyanlara münasibətdə tolerantlığı ilə seçilən Azərbaycan xalqı bu spesifik keyfiyyətinə görə nəinki Şərqi, hətta bütün dünyada fərqlənir. Müxtəlif dini konfessiyalar tərəfindən ibadət evlərinin tikintisine və bərpasına fərqli dini icmaların nümayəndələrinin maddi və mənəvi dəstək verməsi, ianələr toplaması tarixi keçmişimizdən miras qalan mütərəqqi ənənədir. Tolerantlığın Azərbaycan xalqının spesifik keyfiyyəti olması bütün dünyadan qəbul etdiyi və alqışladığı həqiqətdir.

Qeyd etmək vacibdir ki, dövlətimizin apardığı din siyasetinin prioritet istiqamətlərindən biri məhz tolerantlıqla bağlıdır. Belə ki, xalqımızın yüzdiləklə boyu formalasmış tolerantlıq ənənələrinə qoruyub saxlamaq, inkişaf etdirmək, beynəlxalq seviyyədə təşviq və təbliğ etmək dövlətin din siyasetinin əsas istiqamətlərindən biridir. Dövlətin tolerantlıq principlərinə yanaşmasını həm dini konfessiyalara, müxtəlif dinlərin nümayəndələrinə, tarixi-dini abidələrin bərpasına, həm bu istiqamətdə təşkil etdiyi beynəlxalq konfranslara münasibətdə, həm də qanunvericiliyin mahiyətində aydın görmək mümkündür.

Azərbaycan əhalisinin, Atəxminən, 96 faizini müsəlmanlar, 4 faizini xristianlar, yəhudilər, behaiərlər, krişnalər və digər dinlərin mənsubları təşkil edir. Xristianlığın bütün cərəyanları ölkəmizdə təmsil olunur. Azərbaycanda pravoslav, katolik, lüteran və protestant təriqətlərinin, həmçinin tarixi Albani kilsəsinin mənsubları olan xristianlar yaşayırlar. Ölkənin xristian əhalisi, əsasən, Bakı, Sumqayıt, Gəncə şəhərlərinin, həmçinin Qax (gürçü pravoslavlari), İsmayılli, Gədəbəy, Qobustan (molokanlar), Qəbələ və Oğuz (Nic qəsəbəsində və Oğuz şəhərində albani-udilər) rayonlarında məskunlaşmışdır. Katoliklər və lüteranlar daha çox Bakı şəhərində yaşayırlar.

Hazırda Prezident İlham Əliyev ölkəmizdə fəaliyyət göstərən konfessiyaların dini bayramlarında və əlamətdar günlərdə ayrı-seçkilik qoymadan müsəlmanlara, xristianlara və yəhudilərə tebrik-lər ünvanlıdır, dini və milli bayramlarda insanlar arasında olur, tolerantlıq mühitinin daha da möhkəmləndirməsi üçün bütün zəruri tədbirləri həyata keçirir. Həmçinin böyük tarixə malik dini məbədlərimizin bərpası və xalqımızın istifadəsinə verilməsi sahəsində ardıcıl tədbirləri davam etdirir.

Azərbaycan "tolerant ölkədən tolerant dünyaya doğru" məqsədini reallaşdırmasını özünün hədəfi olaraq müəyyənləşdirib. Mənəvi haqqı olması, beynəlxalq nüfuzu, gələcəyə istiqamətlənmiş planları baxımdan ölkəmizin qarşısına belə bir məqsəd qoyması többidir. Azərbaycan Hökuməti tolerantlıq, multikulturalizm, dinlər və mədəniyyətlərə rəsəd etmək, dövlətin siyasetinin məntiqi nəticəsi olan yüksək dini-mənəvi mühitin qorunub saxlanılması və inkişafi, həmçinin dini fəaliyyət sahəsində peşkar kadrların hazırlanmasını təmin etməkdir.

Bu gün Azərbaycan İlahiyyat İnstytutu ali təhsilin bütün seviyyələri üzrə dini fəaliyyətin təşkili sahəsində kadr hazırlığının təşkili, ali və əlavə təhsil proqramlarının həyata keçirilməsi və elmi tədqiqatların aparılması istiqamətində fəaliyyət göstərir.

Instituta 2018-2019-cu tədris ili üzrə ilk tələbə qəbulu Dövlət İmtahan Mərkəzinin xətti ilə, ödənişsiz əsaslarla həyata keçirilib. Ali tədris müəssisəsinə III ixtisas qrupu üzrə iki istiqamət - İslamşünaslıq və Dinsünnaslıq ixtisaslarına 60 tələbə qəbul olunub.

larla, o cümlədən, BMT, UNESCO, İSESSCO, ATƏT və digər qurumlarla yaxından əməkdaşlıq edir. Azərbaycanda din sahəsində aparılan dövlət siyasetinin, ölkəmizin dinlər və mədəniyyətlərə rəsəd etməsinin beynəlxalq aləmdə təbliğ edilməsi, həmçinin ölkəmizin tolerantlıq təcrübəsinin yayılması baxımından əhəmiyyətli tədbirlərdən biri 26-27 aprel 2010-cu il tarixdə keçirilmiş Dünya Dini Liderlərinin Bakı Sammiti olub. Sammitdə dünyanın nüfuzlu dini mərkəzlərinin nümayəndələri, o cümlədən, Rus Pravoslav, Gürcü Pravoslav, erməni qriqorian kilsələrinin rəhbərləri, Vatikanın, Konstantinopol Patriarxlığının, İslam Dünyasının nüfuzlu din xadimləri iştirak ediblər.

Şübhəsiz ki, Azərbaycanın təşkilatçı kimi ev sahibliyi etdiyi mötəber tədbirlərdən biri Ümumdünya Mədəniyyətlərə rəsəd etməsi Diałog Forumudur. İndiyədək Bakıda üç dəfə Ümumdünya Mədəniyyətlərə rəsəd etməsi Diałog Forumu təşkil olunub və hər dəfə ölkəmizə uğurlu nəticələr getirib.

Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunmasında Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın və Heydər Əliyev Fondunun xidmətləri də böyükdür. Fondun xətti ilə son illər həm ölkə daxilində, həm də xaricdə bir çox dini abidə təmir və bərpa olunub.

Ötən il ölkəmizdə din sahəsində daha yeni bir əlamətdar hadisə ilə yadda qaldı. Prezident İlham Əliyevin 2018-ci il fevralın 9-da böyük uzaqgörənliliklə imzaladığı Sərəncamlı Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tabeliyində Azərbaycan İlahiyyat İnstytutu yaradıldı.

Sərəncamda da qeyd olunduğu kimi, Azərbaycan İlahiyyat İnstytutunun yaradılmasında əsas məqsəd Azərbaycan xalqının tarixi ənənələrinə söykənən və dövlət siyasetinin məntiqi nəticəsi olan yüksək dini-mənəvi mühitin qorunub saxlanılması və inkişafi, həmçinin dini fəaliyyət sahəsində peşkar kadrların hazırlanmasını təmin etməkdir.

Bu gün Azərbaycan İlahiyyat İnstytutu ali təhsilin bütün seviyyələri üzrə dini fəaliyyətin təşkili sahəsində kadr hazırlığının təşkili, ali və əlavə təhsil proqramlarının həyata keçirilməsi və elmi tədqiqatların aparılması istiqamətində fəaliyyət göstərir.

Instituta 2018-2019-cu tədris ili üzrə ilk tələbə qəbulu Dövlət İmtahan Mərkəzinin xətti ilə, ödənişsiz əsaslarla həyata keçirilib. Ali tədris müəssisəsinə III ixtisas qrupu üzrə iki istiqamət - İslamşünaslıq və Dinsünnaslıq ixtisaslarına 60 tələbə qəbul olunub.

⇒ Davamı 5-ci səhifədə

AZƏRBAYCAN İLAHİYYAT İNSTITUTU - 1 İL

Sağlam dini, mənəvi mühit birliyimizi gücləndirir, uğurlarımızı artırır

⇒ Əvvəli 3-cü səhifədə

Bu gün Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tabeliyində yaradılan Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu işini günün tələbləri səviyyəsində qurur. İnstitut fəaliyyətə başladığı gündən təlim, tərbiyə və tədris işinin təşkili və həyata keçirilməsi ilə yanaşı, maarifləndirmə və təbligat tədbirlərinə də xüsusi önəm verir. Həzirki dövrədək İnstitutda 99 müxtəlif mövzuda - 39 seminar və "dəyirmi masa"; ölkədəki əlamətdar hadisələrlə bağlı 6 tədbir; tələbələrin fərdi inkişafı, intellektual səviyyəsinin və mənəvi dünəyinin zənginləşdirilməsi məqsədilə 6 təlim; beynəlxalq günlərə həsr olunmuş 8 tədbir; elm xadimləri ilə 2, "Səfir saatı" layihəsi çərçivəsində 4 səfirlər görüş; Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzi ilə birgə ümummili lider Heydər Əliyevin 95 illiyinə həsr olunmuş 12 diskussiya; xarici ölkələrin təhsil məəssisələri ilə əməkdaşlığın yaradılması məqsədilə 14, mətbuat nümayəndələrinin iştirakı ilə 5 görüş, tələbələrin iştirakı ilə 3 səfər təşkil edilmişdir.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda ölkədə fəaliyyət göstərən ilahiyyatçı alimlərin, tədqiqatçıların və mütəxəssislərin iştirakı ilə davamlı görüş, seminar, "dəyirmi masa" və konfranslar təşkil edilir. Bu görüşlər və tədbirlər arasında "Dindarlıq və vətənpərvərlik", "Radikalizmle mübarizin metodoloji əsasları", "Islam və incəsənət", "Mediada dini mövzuların işıqlandırılması", "Müasir insan və ekzistensial təbəddülatlar", "Azərbaycanda yəhudilərin həyat tərzı", "Çoxmilli və çoxkonfessiyalı Azərbaycan xalqının milli birlik ideyalarının formallaşmasında ənənəvi inancların rolu", "Bəhailiyin teoloji əsasları", "Səmavi dirlərdə qurban ibadəti", "Vicdan məfhuminun islam fəlsəfəsindəki yeri", "Multikulturalizmin Azərbaycan modeli", "Sekulyarizasiya prosesi və müəssir cəmiyyətde din", "Kərbəla hadisəsinə sosiopsixoloji, ədəbi və tarixi baxış", "Gəncliyin fəlsəfəsi", "Qafqaz Alban kilsəsi irsi: tarix və reallıqlar", "Rusiyada İslam: tarix və reallıqlar", "Azərbaycanda dövlət-din münasibətləri: tarix və müasirlik", "Azərbaycan dövlətçilik tarixinde din", "Din, hüquq və əxlaq: müqayisəli təhlil",

"Birinci Dünya müharibəsində Qafqaz müsəlmanlarının müqəddərəti məsələsi", "Bəşəri inkişafda elmin və təhsilin rolu", "İslamda yuxu və nəzər anlayışlarına Kvant fizikası perspektivində baxış", "Qəzalinin elm və irfan dünyası", "Multikulturalizm və onun fəlsəfi əsasları", "Mədəniyyətin müxtəlifliyindən yaranan nisbilik problemi", "İslam ənənəsində mötədillik", "Milli-mədəni irsin təbliğ edilməsinin gənc nəşrin formallaşmasında rolu", "İslam mədəniyyətində toxuculuq sənəti", "Azərbaycanda sufilik", "Müasir dünyada kamil insan nümunəsi", "Islam və incəsənət", "Nitq - fikir və duyğuların təzahürü", "Ərab dilini birlikdə öyrənen" mövzularında keçirilən görüş və müzakirələr yaddaqalan olub.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu tələbələrdə nitq və polemika qabiliyyətinin, özünüifadə bacarığının, tənqidli təfəkkürün formallaşmasına da xüsusi önəm verir. Bu baxımdan, "Tələbə seminarları" layihəsi xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Layihə çərçivəsində institutun I kurs tələbələri Fərid Qasimzadənin "Heyata tələbə baxışı", İsgəndər İsgəndərzadənin "Varlıq nuru - Həzrəti Peyğəmbərimizə məhbəb" mövzularında keçirdikləri seminarlar böyük maraqla qarşılıanıb.

Otən müddədə ali tədris müəssisəsində, həmçinin Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 100 illiyinə, Müellimlər Gününe, 18 Oktyabr - Azərbaycanın Dövlət Müstəqilliyi Gününe, Bayraq Gününe, Milli Dirçəliş Gününe, ümummilli lider Heydər Əliyevin anım gününe həsr olunmuş tədbirlər, "Zamanın idarə olunması", "Mən və aynamdaçı əksim", "Üğurlu karyeraya gedən yol", "İnsan niyə tükenir", "1-0 öndə başlamaq", "Bozdan-rəngarəngə" mövzularında təlimlər; Beynəlxalq Tərcüməcılər Günü, Beynəlxalq Psixi Sağlamlıq Günü, Ümumdünya Müharibə və Münəqişlərdə Ətraf Mühitin İstismarının Qarşısının Alınması Günü, Dünya Elm, Sülh və İnkışaf Günü, Beynəlxalq Tolerantlıq Günü, Ümumdünya Uşaqlar Günü, Ümumdünya Qadınlara Qarşı Zorakılığın Aradan Qaldırılması Günü, Beynəlxalq Ərab Dili Gününe həsr edilmiş konfranslar təşkil edilib.

All Heydər Əliyev İrsini Araşdırma Mərkəzi, Azə-

baycanda Vətəndaş Cəmiyyətinin İnkışafına Yardım Assosiasiyesi ilə birgə layihə çərçivəsində ümummili lider Heydər Əliyevin 95 illiyinə həsr olunmuş diskussiyalar həyata keçirib. "Azərbaycanda dini təhsil: reallıqlar və perspektivlər", "Heydər Əliyev və multikultural dəyərlər", "Heydər Əliyev və dövlət-din münasibətləri", "Heydər Əliyev və milli-mənəvi dəyerlerin qorunması", "Azərbaycanın İslam hərəkəliyindəki rolu", "Milli-mənəvi dəyerlerin təcəssümü olan das kitabələr: dini-tarixi abidələr", "Dini radikalizmin səbəbləri və doğurduğu nəticələr", "Milli kimliyimin formallaşmasında dini dəyerlerin rolu", "Müasir cəmiyyətdə din", "Məzəhəbçilik İslam dünyasını parçalayan tendensiya kimi", "Islam mədəniyyətinin inkışafında Azərbaycan alimlərinin rolu" mövzularında təşkil edilmiş "dəyirmi masa"lar və müzakirələr mövzu rəngarəngliyi və maraqlı olması ilə yadda qalıb.

Eyni zamanda, tələbələrin dünyagörüşünün zənginləşdirilməsi, elmi axtarışlara sövg edilməsi üçün ölkənin tanınmış simaları - elm xadimləri, ziyaliləri ilə görüşlər təşkil edilib. Bu məqsədlə Xalq yazıçısı Çingiz Abdullayevlə, BDUNUN professoru Şahlar Əsgərovla, eləcə də institutda ənənəvi şəkildə keçirilməsi nəzərdə tutulan "Səfir saatı" layihəsi çərçivəsində Feləstinin ölkəmizdəki Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Nasir Əbdül Kərim, Türkiyənin Azərbaycandakı Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Erkan Özoral, İtalyanın Azərbaycandakı Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Auqusto Massari və İndoneziyanın ölkəmizdəki Fövqəladə və Səlahiyyətli Səfiri Hüsnan Bay Fanani ilə keçirilən görüşləri tələbələr maraqla qarşılıyıblar.

Ölkədə fəaliyyət göstərən dini konfessiya rəhbərləri - Dağ Yəhudiləri Dini İcmasının rəhbəri Milix Yevdayev, Alban-Udi Xristian Dini İcmasının sədri Robert Mobilı All-nin təşkilatçılığı ilə keçirilen "dəyirmi masa"larda müvafiq mövzularda məruzələr edilib.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda Azərbaycan Mətbuat Şurasının sədri, MM-in deputatı Əflatun Amaşov və Sura üzvləri, aparıcı media qurumlarının rəhbərləri, jurnalistlərin iştirakı ilə mətbuat konfransı keçirilib.

Toplantıda KİV nümayəndələri institutun yarandığı gündən gördüyü işlər barədə məlumatlandırılıb.

Institutumuz vaxtaşırı olaraq tələbələrin dünyagörüşünün formallaşması, zengin təcrübə toplaması, bilik dairəsini genişləndirməsi, tarixi abidələrə və dövlətin din sahəsinə göstərdiyi qayğı ilə tanış olması üçün bölgələrə ekskursiyalar təşkil edir. Bu səfərlər zamanı gənclər tarixi abidələri, məbədləri, müqəddəs məkanları, türbələri ziyarət edirlər. Bayraq Günüün Cocuq Mərcanlıda qeyd edilməsi, klassik Alban məbədlərini ziyarət etmək üçün Qəbələ rayonunun Nic qəsəbəsinə və Şamaxı rayonuna səfərlər tələbələrimizin düşüncəsində dərin izlər buraxıb.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu gənclərin sağlam və milli vətənpərvərlik ruhunda böyüməsi, ləyaqətli vətəndaş kimi yetişməsi istiqamətində də ardıcıl və məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirir. Bu məqsədlə 10 dekabr 2018-ci il tarixdə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu və Azərbaycan Respublikası Əsir və İtkin Düşməş, Girov Götürülmüş Vətəndaşlarla Əlaqədar Dövlət Komissiyası ilə birlikdə Ümumdünya İnsan Hüquqları Günü münasibətilə "Dağlıq Qarabağ münaqişəsi zamanı ermənilərin Azərbaycan xalqına və onun maddi-mədəniyyət abidələrinə qarşı cinayət əməlləri" mövzusuna həsr olunan konfrans bu qəbildəndir.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu xaricdə fəaliyyət göstərən ali təhsil müəssisələri ilə əlaqələrin qurulmasına, əməkdaşlığın gücləndirilməsinə və beynəlxalq konfranslarda iştiraka da xüsusi önəm verir. İnstitutun nümayəndə heyəti 21-23 noyabr 2018-ci tarixdə Rusyanın Perm vilayətində "Miqrantların adaptasiya problemi və ekstremit ideologiyalara qarşı mübarizə" mövzusunda keçirilən konfrans çərçivəsində Moskva İslam İnstitutunun və Permədə fəaliyyət göstərən ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri ilə görüşüb.

Görüşdə ölkələrimiz arasında ikitərəfli münasibətlərin yüksək səviyyəsindən məmənunluq ifadə olunub. Həmçinin, görüşlərdə tərəflər arasında təhsil və elm sahəsində qarşılıqlı münasibət, tədris prosesində əldə olunmuş nailiyyətlərin tətbiqi barədə fikir mübadili-

lesi aparılıb. Məruzə və görüşlərdə ermənilərin Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi vəhşiliklərdən geniş bəhs olunub.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun nümayəndə heyəti 16-22 dekabr 2018-ci il tarixdə Türkiyə Respublikasında işgüzar səfərdə oldu. Səfər çərçivəsində Ankara Universiteti, Türkiyə Diyanət Vəqfi, Türkiyə Diyanət İşləri Başqanlığı və Təhsil Nazirliyində bir sıra görüşlər keçirildi. Nümayəndə heyətimiz Ankara Universiteti ilə əməkdaşlıq protokolu imzaladı. Tərəflər arasında tədris prosesindəki təcrübələrlə əyani şəkildə tanış olmaq və mövcud yeniliklərin öyrənilməsi, mədəni əlaqələrin qurulması və möhkəmləndirilməsi ilə bağlı geniş fikir mübadiləsi aparıldı.

Səfər programında Türkiyənin İstanbul şəhərində İstanbul Müftiliyi, İstanbul, Mərmərə və "29 Mayis" universitetləri, IRCICA və İSAM rəhbərliyi; Ankarada isə Ankara Universiteti, Türkiyə Diyanət İşləri Başqanlığı, Təhsil Nazirliyi ilə görüşlər təşkil olundu.

Nümayəndə heyətimiz Ankara, İstanbul, Mərmərə və "29 Mayis" universitetləri ilə əməkdaşlıq protokolları imzaladı, tərəflər arasında təhsil və elm sahəsində qarşılıqlı münasibət, uzunmüddətli əməkdaşlıq, tədris prosesindəki təcrübələrlə əyani şəkildə tanış olmaq və bu sahə üzrə mövcud yeniliklərin öyrənilməsi, mədəni əlaqələrin qurulması və möhkəmləndirilməsi haqqında geniş fikir mübadiləsi aparıldı. Həmçinin, tədris metodu üzrə elmi məlumatların qarşılıqlı örtülməsi, təcrübə və araşdırma, tədris prosesinin təşkilili ilə bağlı biliklərin bönüşdürülməsi, elmi-tədqiqat programlarının, layihələrin birgə təşkili, tələbə mübadiləsi və digər məsələlər müzakirə olundu.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu ona göstərilən inamı, etimadi və dəstəyi doğrultmaq, əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Əliyev tərəfindən uğurla və böyük uzaqgörenliklə davam etdirilen dövlət-din siyaseti na töhfə vermək üçün bütün gücünü səfərber edərək səyələrçəalışır. Əsas hədəf və məqsədlərdən biri də bu təhsil müəssisəsini bölgənin ən güclü ali məktəblərindən bininə çevirməkdir.

Hazırda Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu dövlətin diqqət və qayğısı ilə tam əhatə olunub. Bu şəraitdə yaradıldığı və göstədiyi yüksək diqqət və qayğıya görə kollektivimiz adından Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevə dərin təşəkkürümüzü bildiririk.

✉ **Ceyhun Məmmədov,**
Azərbaycan İlahiyyat
Institutunun rektoru

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ИНСТИТУТА ТЕОЛОГИИ

Новый адрес качественного образования....

Азербайджанский институт теологии был основан постановлением президента Азербайджанской Республики Ильхамом Алиевым №3654 от 9 февраля 2018 г. при Государственном комитете по работе с религиозными организациями Азербайджана с целью сохранения и развития высокой религиозно-нравственной среды, обеспечения подготовки высококвалифицированных специалистов в области религиозной деятельности.

Миссией Азербайджанского института теологии является подготовка специалистов, обладающих глубокими религиозными и светскими знаниями, высоким интеллектом и богатым мировоззрением, способных вести исследования в различных областях образования и соответствующих требованиям рынка труда.

В своей научно-культурной и социально-общественной деятельности институт считает приоритетом прозрачность, беспристрастность, осведомленность о социальной ответственности, высокое академическое качество, терпимость и мультикультурализм.

Система образования Азербайджанского института теологии отвечает мировым стандартам, а также институт располагает современной инфраструктурой, материально-технической и учебно-методическими базами. Материально-техническая база института позволяет создать оптимальные условия для организации учебно-воспитательного процесса, эффективной работы профессорско-преподавательского состава и сотрудников института.

В качестве преимуществ института следует отметить современные образовательные программы, активное участие всего университетского сообщества в международной деятельности, образование студентов за счет государства, услуги по поддержке студентов, возможности обучения за рубежом, широкий спектр возможностей трудоустройства выпускников и др.

Сегодня Азербайджанский институт теологии - это современный, быстроразвивающийся институт, включающий в себя факуль-

тет теологии, 3 ведущие научно-исследовательские кафедры (кафедра исламоведения, кафедра религиоведения, кафедра языков и общественных предметов), отдел магистратуры и докторанттуры, учебный отдел, библиотечный и информационный центр с богатым книжным фондом и другие отделы.

В настоящий момент институт ведет набор на программы высшего образования по двум уровням профессионального образования: бакалавриат и магистратура. С 2019-2020 академического года начнется прием на докторанттуру, а в ближайшем будущем также планируется дополнительное образование. Подготовка кадров на бакалавриатуре ведется по двум направлениям: религиоведение и исламоведение; на магистратуре по специальности религиоведение, но по специализациям: исламоведение, история религии, психология религии, философия религии и социология религии.

В институте приём в докторанттуру для получения ученой степени доктора философии будет проводиться по специальностям: религиоведение, история и философия религии.

Азербайджанский институт теологии обладает профессиональным кадровым составом, способным обеспечить качественное образование на всех уровнях подготовки. Преподавание в институте ведется опытными и высококвалифицированными специалистами, обладающими обширными научными знаниями в различных областях науки и в основном получившими образование за рубежом.

Следует отметить, что все сообщество института принимает ак-

тивное участие в международной деятельности. Профессорско-преподавательский состав института постоянно выступает с докладами на международных научных конференциях, симпозиумах и семинарах. Статьи научно-педагогического состава института публикуются в ведущих международных научных журналах.

С самого начала своей деятельности институт активно участвует в подготовке, организации и проведении международных конференций, семинаров, круглых столов, дебатов в сфере образования, религии, философии и культуры. Азербайджанский институт теологии является организатором научных встреч, которые объединяют ученых с мировым именем, известных специалистов из Азербайджана и зарубежных стран. К их числу можно отнести международные научные круглые столы и конференции "Международный день переводчиков", "Методика преподавания арабского языка в Азербайджане: реальность и перспективы", "Международный день толерантности", "Суфизизм в Азербайджане", "Наш язык - наше

национально-духовное богатство", "Религиозное образование в Азербайджане и Турции: реалии и перспективы" и т.д.

С целью расширения международных связей институт поддерживает связи с по-

жом; участию сотрудников в международных программах обмена и применению в институте опыта ведущих стран в области образования. Совсем недавно были подписаны протоколы с рядом университетов, таких как Университет

т - это важная часть системы образования Азербайджанского института теологии. Институт серьезно относится к заботе о благополучии студентов.

В институте на всех уровнях образования обучение ведется за счет государства. Во время учебы для всех студентов предусмотрены ежемесячные пособия на питание, а также они обеспечиваются специальной униформой. В ближайшем будущем студенты смогут жить в студенческом общежитии, идеальном для длительного или короткого проживания. Помимо стипендий для студентов предусмотрены разные социальные доплаты и льготы.

Азербайджанский институт теологии наряду с качественным образованием придает огромное значение социально-культурной деятельности студентов. Чтобы скрасить студенческие будни и сделать эти годы самыми незабываемыми институт организует различные семинары, курсы, кружки, экскурсии, туры и поездки.

Помимо обязательных языковых предметов предлагаются дополнительные курсы по персидскому, русскому, ивриту и другим языкам. Студенты могут принимать участие в кружках по восточной культуре: каллиграфия, эбру, золочение, музыка.

Для формирования мировоззрения, личных способностей и навыков студентов, а также развития их творческого потенциала Азербайджанский институт теологии периодически организует встречи с ведущими специалистами различных областей науки.

В стратегический план института на 2019-2020-е годы входит модернизация научно-инновационной инфраструктуры и материально-технической базы института для обеспечения качественного образования и развития научных исследований, совершенствование организационной структуры института и повышение эффективности управления.

Можно с уверенностью отметить, что за короткий срок своей деятельности институт смог проделать достаточно большой объем работы и достичь немалых успехов в научно-образовательной и общественной жизни страны.

Зарифа Алиева,
Руководитель Учебного
отдела

GÜCLÜ TƏHSİLİN YENİ ÜNVANI: AZƏRBAYCAN İLAHİYYAT İNSTITUTU

İlahiyyat elminin incəliklərini öyrənirik

Şəhərin vəzifələri yerinə yetirəcəyik, göstərilən etimadı doğrudan sağlıq.

Bizə İlahiyyat elminin incəlikləri öyrənilir. Dərsler ingilis və ərəb dillərində sərbəst şəkildə mühazirə oxuya bilən, öz sahəsində dərin akademik biliyə malik olan alimlər tərəfindən aparılır. Onların arasında Azərbaycanla yanaşı, Türkiyə, Böyük Britaniya, ABŞ, İran, Suriya və Portuqaliya kimi dünyanın müxtəlif ölkələrində akademik fəaliyyətə məşğul olmuş elm adamları vardır. İnstitutumuza yüzilliyinin, minilliyyinin qeyd olunması qismət olsun.

Fəxr edirəm ki, ilkler sırasında mənim də adım olacaq.

✉ Fəridə Hüseynova,
III kurs tələbəsi

Ömrümün ilk tələbəlik ili

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda təhsil alan tələbə kimi deyə bilerəm ki, biz-gənclərə sabahın mənəvi cəhətdən kamil, dün-yagörüşlü mütəxəssisləri kimi yetişmək üçün gözəl şərait yaradılıb.

Bu ixtisası yiyələnmək çox-dankı arzum olub. Rəhbərliyin bize diqqət və qayğısı uğura nail olmağımıza səbəb olur.

Təhsil aldığım institutda tələbə-müəllim ünsiyyəti, gənclərin sosial aktivliyinin təmin edilməsi, xaricdə təhsil proqramlarının təşkili gənclərdə böyük ruh yüksəkliyi yaradır.

Maarifləndirmə məqsədilə bir il ərzində üç bölgəyə müəllimlərimizlə etdiyimiz səfərlər həm tarixə səyahətimiz oldu, həm də yaddaqlan xatirələrimizə çevrildi. Cocuq Mərcanlı, Qəbələ və Şamaxıda gördüklərimiz yeni-ye-ni bilgilər əldə etməyimizə səbəb oldu. Bütün bunlardan sonra deyə bilerəm ki, bu ali təhsil ocağını seçdiyim üçün çox qururluyam. Eyni zamanda, bir tələbə kimi çox şanslıyam.

✉ Ruslan Zeynalli,
I kurs tələbəsi

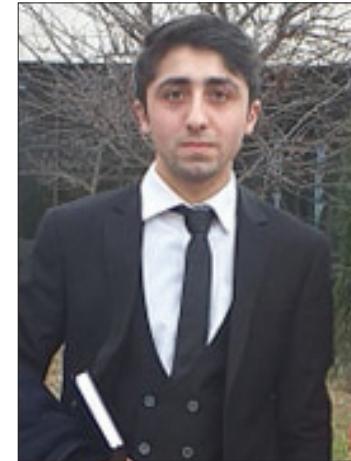
Aİİ-nin tələbəsi olmağımla fəxr edirəm

Möhtərəm Prezidentimizin məlum Sərəncamı ilə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun yaradılması, daha bir Sərəncamla i.f.d. Ceyhun Məmmədovun İnstitutu rektor təyin edilməsi ölkəmizdə din sahəsində yeni və fərqli bir mərhələnin bünövrəsini qoydu.

İlahiyyat elminin tədqiqi, təbliği, təşviqi böyük bir tədris ocağına tapşırıldı. Dövlət-din münasibətlərində yeni dövr başlandı. Sivilizasiyaların qovuşduğu tolerant ölkə kimi tanınan Azərbaycanda bu münasibətlərin əsası ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulub və Prezident İlham Əliyev tərəfindən müvəffəqiyyətlə davam etdirilir. Ölkəmizdə hər kəs öz ibadətində sərbəstdir. Digər dinlərin nümayəndələrinə hörmətlə yanaşılır.

Mən birinci kurs tələbəsiyəm. Təhsil aldığım İnstitut sabahın ilahiyyatçı kadrlarını yetişdirir. Bizə ərəb, ingilis və fars dilləri öyrənilir. Bunun çox böyük üstünlükləri vardır. İkinci ana dili kimi bu dilləri öyrənməyimiz imkan verir ki, sabah biz bu dillərdə elmi tədqiqatlar apara, dissertasiya müdafiə edə bilək.

İnstitutumuz yarandığı gündən uğurlu layihələrə imza atıb. Xarici ölkələrin aparıcı universitetləri ilə tələbə-müəllim mübadiləsinə dair əməkdaşlıq müqavilələri imzalanıb. Bu

uğurlu layihələr sayesində biz lazımlı gələrsə, xaricdə təhsil almaq və yaxud xaricdən İnstitutumuza dəvət olunan ən yaxşı müteşəssislərdən, alimlərdən ilahiyyat elmini öyrənmək şansı qazanırıq.

Rektorumuz Ceyhun Məmmədov regionlara səfər etmək layihəsi ilə daha bir ilke imza atdı. Cəbrayıl rayonunun işgaldən azad olunmuş Cocuq Mərcanlı kəndini, Ləletəpə yüksəkliyi uğrunda şəhid olan igit döyüşçülərin xatirə kompleksini ziyarət etdi. Kənd məktəbində Ümummülli Liderin büstü önünə tər çiçəklər qoyduq. Rektorum ali məktəbimizin adından məktəbə hədiyyəsinin cəhə bölgəsi sakinlərinə necə xoş təsir etdiyini gözləmələrə görəm. Müharibədə dağlıb viran qoyulmuş kəndin necə abadlaşdırıldığının şahidi oldu. Şuşanın məşhur Gövhərəğa Məscidinin layihəsi əsasında tikilmiş məscid, demək olar ki, bu gün bölgədə həm tarixiliyi, həm milli ornamətlərə tikiilmiş məbəd kimi məşhurdur. Bizim bu

bölgəyə səfərimiz Cocuq Mərcanlıya ilk ali məktəb ziyarəti idi. Sakinlər onlara göstərilən diqqətdən məmənun oldular.

Qəbələyə səfərdə udinlərin və azərbaycanlıların necə mehriban yaşadıqlarını gördük. Klassik Albəndi ocağını ziyarətimiz, "Cotari" kilsəsində gördüyüümüz təmir və yenidənqurma işləri multikulturalizmin və toleranlığın Azərbaycan nümunəsi idi.

Şamaxıda "Qiş məktəbi" layihəsi çərçivəsində keçirilən dərsler isə qış tətili günlərində daha məraqlı oldu. Üç gün mühazirələr söylənildi, Şamaxının tarixi yerlərinə səyahət etdi. Rektorumuz Ceyhun Məmmədov, iş adamı Fəxri Ağayev, f.f.d. dosent İlkin Əlimuradov, Fariz Xəliliyin müxtəlif mövzularda mühazirələrini dinlədik.

Avaxlı kəndindəki Pir Ömər türbəsinin, "Şahxəndən" və "Yeddi günbəz" qəbiristanlıqlarının, M.Ə.Sabirin ev-muzeyini, Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasını, Cümə Məscidini ziyarət etdi. "Qiş məktəbi"nin mühazirəçiləri qeyd etdilər ki, 2019-cu il "Nəsimi İli" və Şamaxı Gənclər Paytaxtı elan olunub. Bu da Prezidentimizin sözə, sənətə, yaradıcılığa böyük dəyər vermasından irəli gəlir.

İnstitutumuzun 1 yaşı yaşı tamam oldu. Bu müdəddətə çox şey gördük, öyrəndik. Dövlətimizə, Prezidentimizə, rektorumuza, müəllimlərimizə minnətdəriq.

✉ Tural İbrahimli,
I kurs tələbəsi

Ümumili liderimiz Heydər Əliyev ölkəmizdə bütün sahələrdə olduğu kimi təhsilə, mənəvi dəyərlərin qorunmasına hər zaman diqqət yetirib və gələcək nəsillərə ötürülməsi üçün çalışıb. Onun dövlət-din sahəsində fəaliyyətini Prezident İlham Əliyev müvəffəqiyyətlə davam etdirir.

DÖVLƏTİN QAYĞISINA ÜĞURLARIMIZLA CAVAB VERƏK

Bunun uğurlu nəticəsi Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin tabeliyində Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun yaradılması oldu. Bakı Dövlət Universitetinin İlahiyyat fakultəsi də bu Sərəncamla İnstitutun tərkibinə daxil edildi.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun yaradılması Azərbaycanda din sahəsində atılmış ən mühüm addımlardan biridir.

Institutda İslam, Xristian, Yəhudi, Hindutizm, Buddizm və digər dünya din-

lərinin tədris olunması ölkəmizin bütün dinlərə olan tolerant münasibətini göstərir. Dinlərlə paralel olaraq Aİİ-də ingilis, ərəb, rus və fars dillərinin öyrədilməsinə də diqqət yetirilir. Hazırda ingilis və rus dillərində bilən ilahiyyatçı kadrlar azdır və onlara ehtiyac var. Biz həm də inanc, ibadət, əxlaq sistemi, fəlsəfə, sosiologiya, psixologiya, multikulturalizm və s. elmləri öyrənirik.

Aİİ-nin tələbəsi olduğum üçün özümü çox şanslı gənc hesab edirəm. Mən əvvəlcə

Bakı Dövlət Universitetinin İlahiyyat fakültəsində təhsil alırdım. Bu müddətdə bir çox nüanslar məni qane etmirdi. Nəzəriyyə ilə təcrübənin vəhdəti yox idi. Aİİ-də ərəb dilinin tədrisində nəzəriyyə ilə yanaşı, həm də praktikaya önmə verilir.

Tədrisin keyfiyyəti daim diqqət mərkəzindədir. Rektorumuz dərslərdə iştirak edir, imtahanlar zamanı qanun-suzluğın yol verilməməsinə, şəffaflığa xüsusi nəzarət edir. İmtahanlarda İctimai Nəzarət Şurasının, valideyn-

lərin, media nümayəndələrinin iştirakı ilə açıq qapı günləri təşkil edilib ki, hər bir valideynin imtahanları şəxsonə ləzəmək imkanı olsun.

İnstitutumuzun xarici və ölkədaxili universitetlərlə əməkdaşlığı tələbələrin xaricdə təhsil almalarına, xaricdən peşəkar kadrların ölkəyə gələmələrinə şərait yaradır. Qısa müddətdə əldə edilən uğurlar İnstitutumuz haqqında cəmiyyətdə müsbət rəy yaradıb. Tarixi abidələri tanıtmaq üçün, Vətənimizdə yaşayan digər xalqların mədəniyyətinə ölkəmizin tolerant münasibətini göstərmək üçün dövlət hesabına turlar heyata keçirilsin.

Dövlətimizin dəstəyinə uğurlu təhsilimizlə cavab verəcəyik.

✉ Nərmin Allahverdiyeva,
III kurs tələbəsi

Aİİ-nin "Din, mədəniyyət və cəmiyyət" mövzusunda ilk "Qış məktəbi" layihəsi

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu "Din, mədəniyyət və cəmiyyət" mövzusunda "Qış məktəbi" təşkil edib. Institut kollektivi tələbələrdən ibarət heyətlə 31 yanvar-2 fevral 2019-cu il tarixdə Şamaxı rayonundan olub.

Gənclər Günü ərəfəsində keçirilən bu dörsələr həm də ali məktəb tələbələri üçün tarixə bir səyahət oldu. Öncə kollektivimiz Şamaxı şəhərinin mərkəzində ucaldılan ümummilli lider Heydər Əliyevin abidəsi önüne tər çiçəklər düzüb, dahi rəhbərin xatirəsini ehtiramla yad etdi. Müxtəlif istiqamətlər üzrə təşkil olunan təlim və seminarların mövzusu Azərbaycan xalqının tarixini, dini inancını və digər dəyərlərini eks etdirirdi. Səfər çərçivəsində bir sıra yerləre ekskursiyalar xüsusi maraq doğurdu.

Layihənin ilk gündündə tələbələr idarəçi, biznes məsləhətçisi Fəxri Ağayevin "Şəxsi inkişafda mütaliənin rolu", "Şəxsi inkişaf və karyera" mövzularında mühazırələrini dinlədilər. O, birinci mövzuaya aid təlimdə insanın şəxsiyyət kimi formalasmasında mütaliənin xüsusi rolundan bəhs edərək bildirdi ki, insan mütaliə vasitəsilə öz dünyagörüşünü, biliklərini, həyat təcrübəsini, mənəviyyatını, nitq qabiliyyətini daha da zənginləşdirə biler.

Mühazırəçi "Şəxsi inkişaf və karyera" mövzusunda keçirilən digər təlimdə qeyd etdi ki, yeniyetmə və gənclərin fərdi bacarıqlarını inkişaf etdirmək onlara karyera imkanlarını dəyərləndirməkdə effektiv köməklik edə biler.

Sonra tələbələr Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin göstərişi ile bərpa edilən, yaşı əsrlərlə ölçülən Dəmirçi məscidini ziyarət etdilər. Tələbələrə məlumat verildi ki, tarixi abidəmiz olan bu qədim məscid 755-ci ildə tikilib. Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasi kursunun layiqli davamçıları - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident xanım Mehriban Əliyevanın diqqət və qayğısı nəticəsində ölkəmizdə bütün tarixi abidələr, ziyarətgahlar, məscidlər bərpa edilir, əsaslı təmir olunur və yeniləri inşa olunur.

"Qış məktəbi" layihəsinin ikinci günü də tələbələr üçün yaddaqalan

olub. Aİİ-nin Dillər və ictimai fənlər kafedrasının müdürü f.f.d. İlkin Əlimuradovun təqdimatında "Azərbaycanlı İslam alimləri", MİRAS Mədəni İrsin Öyrənilməsinə Kömək İctimai Birliyi Ədərə Heyətinin sədri Fariz Xəllillinin təqdimatında isə "Şirvanın maddi-mədəni irsi" mövzularında seminarlar təşkil olunub.

Fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru İlkin Əlimuradovun mühazirəsi ilahiyyat

sahəsində və bununla bağlı elmlərdə müstəsna xidmətləri olan Azərbaycanlı alimlərin həyat və yaradıcılığı haqqında danışır. O, Seyid Yəhya Bakuvi, Fazıl Dərbəndi, Mirhəməzə Nigar, Bəhmənyar, Xəbib Təbrizi, Sircəddin Urməvə, Əkmələddin Naxçıvanı, Şəhabəddin Sührəvərdi, Nəsirəddin Tusi, Fazıl İrəvani kimi dünyamışlıq alimlərin yaradıcılığı ilə bağlı geniş məlumat verib, onların təsəvvüf, fəlsəfə və ümumiyyətlə, Sərqi ictimai fikrində, mədəniyyətində xüsusi rol oynadıqlarını vurgulayıb.

"Şirvanın maddi-mədəni irsi" mövzusu ilə çıxış eden Fariz Xəllilli bildirib ki, Azərbaycanda dövlət siyasetinin əsas istiqamətlərindən biri də maddi-mədəni irsimizin qorunmasıdır. O, Şamaxı ərazisində, ən azı, 5 mədəniyyət nümunəsinin qorunduğuunu diqqətə çatdırıb. Şamaxının Avaxıl kəndində yerləşən Pir Ömər türbəsi, Şahxəndan və "Yeddi günbəz" qəbiristanlıqları haqqında tələbələr geniş məlumatlandırılıb.

Sonra tələbələr Şamaxı rayonunun Avaxıl kəndində yerləşən Pir Ömər türbəsini ziyarət ediblər. Burada tələbələr türbə, Pir Ömər Avaxılın kim olduğu haqqında və Sufi məktəblərindən biri olan xəlvətilik barədə geniş məlumat verilib.

Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasına ekskursiya zamanı tələbələr astronomik muzey və teleskoplarla yaxından

tanış olublar. Onlara Azərbaycan astronomiya elminin inkişafında əhəmiyyətli rol oynayan Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasının tarixi barədə ətraflı məlumat verilib.

"Qış məktəbi"nin sonuncu günündə tələbələr Qafqazın ən qədim məscidi olan Şamaxı Cümə Məscidini ziyarət ediblər. Cənubi Qafqazda ən qədim ibadətgah olan Şamaxı Cümə Məscidi 743-cü ildə inşa edilib.

Tələbələrə məscid haqqında məlumat verilərkən bildirilib ki, Heydər Əliyev Fondu tərəfindən dini məbədin bərpası təşəbbüsü irəli sürürlüb, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin 24 dekabr 2009-cu il tarixli Sərəncamına əsasən, burada genişhəcmli və əsaslı təmir işlərinə başlanılıb, 17 may 2013-cü il tarixdə isə açılışı olub. Bu qədim abidənin yerləşdiyi ərazidə ikimərtəbəli inzibati və məişət binaları, məscidə gedən körpü-

xadimləri qeyd ediblər ki, ölkə Prezidenti İlham Əliyevin söze, sənətkara, yaradıcılığa, ədəbiyyata və ümumilikdə, Azərbaycan mədəniyyətinə verdiyi misilsiz dəvər təqdirəlayıqdır. Yeri gəlmışkən, qeyd edilməlidir ki, Aİİ 2019-cu ilin "Nəsimi ili" elan olunması ilə əlaqədar olaraq bir sıra silsilə tədbirlər həyata keçirməyi planlaşdırır. Belə ki, fevral ayında Nəsiminin həyat və yaradıcılığını əhatə edən məqalelərin yazılıması istiqamətində "Nəsimi ömrü" mövzusunda müsabiqə, mart ayında dahi şairin yaradıcılığına həsr olunmuş "Nəsimi poeziyası" mövzusunda tədbir, aprel ayında isə "Filosof şair İmadəddin Nəsimi" mövzusunda elmi-praktik konfrans təşkil olunacaq.

Sonra "Qış məktəbi" layihəsi çərçivəsində tələbələr üçün sonuncu seminar təşkil olunub. Seminar Aİİ-nin rektoru Ceyhun Məmmədovun təqdi-

cük yenidən tikilib, həmçinin konfrans zalları, kitabxana, dəstəməz və digər otaqlar təmir edilib.

Şamaxı Cümə Məscidində dini icma nümayəndələri ilə görüş zamanı məscidin imamı Mərəhəmət Mustafayev Gənclər Günü ilə bağlı tələbələri təbrik edib, onlara ilahiyyat sahəsində biliklərini zənginləşdirməyi tövsiyə edib. Cəmiyyətimizi xurafatdan, mövhumatdan uzaq, saf, düzgün dini biliklərə maarifləndirməyin önemini toxunub. O, tələbələri milli-mənəvi dəyərlərimizin ictimaiyyətə düzgün çatdırılması işində fəal olmağa çağırıb.

Görüşdə Aİİ-nin rektoru Ceyhun Məmmədov Ümummilli Liderin siyasi kursunun davamçısı Prezident İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın Azərbaycanın dünya ölkələri sırasında öz layiqli yərini tutması, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunmasına, xüsusi, tolerantlıq və multikultural ənənələrin inkişaf etdirilərək dünyaya çatdırılmasında xüsusi xidmətlərini vurgulayıb. İnstitut rəhbəri Aİİ-nin yaradılmasını dövlət-din münasibətlərinə göstərilən qayğının bariz nümunəsi adlandırıb.

Dini icma nümayəndələri Aİİ tələbələrinə Şamaxının tarixi, milli-mənəvi ənənələri haqqında ətraflı məlumat veriblər. 2019-cu ilin "Nəsimi ili" və Şamaxının Gənclər Paytaxtı elan olunması haqqında danışan din

matında "Azərbaycan multikulturalizmi: reallıqlar və perspektivlər" mövzusunda keçirilib. İnstitut rəhbəri qeyd edib ki, ölkəmiz müxtəlif sivilizasiyaların qovuşduğu məkan olaraq, əsrlər boyu milli-mədəni rəngarənglik mühitinin formalasdığı, ayri-ayrı millətlərin, konfessiyaların nümayəndələrinin sülh, əmin-amanlıq, qarşılıqlı anlaşma və dialoq şəraitində yaşadığı diyar kimi tanınmışdır.

Rektor Respublikamızda dini dözmüllüyün, müxtəlifliyin qorunmasına, tolerantlıq və multikulturalizm ənənələrinin möhkəmləndirilməsində, milli-mənəvi dəyərlərin təbliğində Heydər Əliyev Fonduñun əvəzolunmaz xidmətlərindən danışır.

Qış məktəbi çərçivəsində sonuncu sefər "Yeddi günbəz" türbələr kompleksine olub. Tələbələr burada XVII-XVIII əsrlərdə Şamaxı xanı Mustafanın ailə üzvləri üçün salınan məzarlığı ziyarət ediblər. Burada xan nəslinə aid olan 7 qədim türbə mövcuddur. Şəkkizgusəli formada tikilmiş türbələrdən, sadəcə, birinin üzərində yazılı daş kitabə salamat qalıb.

Tələbələrimiz böyük Azərbaycan şairi Mirzə Ələkbər Sabirin qəbrini ziyarət edib, əziz xatirasını yad ediblər.

"Qış məktəbi" iştirakçılarının mükaflanırılması və sertifikatlarının təqdim olunması mərasimi ilə yekunlaşır.

Şəms Bağırova

The notion of variation in English

The notion of variation emerged as a result of spreading English for economic and historical reasons. There are some countries whose official language is English: Great Britain, The USA, New Zealand and Canada. Alongside with it, Wales, Scotland, Northern Ireland, and some African and South American countries that were under British and American occupation speak this language. English had gone great changes through history. In comparison with Azerbaijani, we can come to conclusion that any non-professional can understand Hasanoglu's language, while even professional can have difficulties in understanding Shakespeare's language who lived some centuries later.

The terms variety and dialect are differentiated in English. In Azerbaijani, the notion of dialect is considered variant that belongs to a specific area and is differentiated only for pronunciation. Language variants can surround greater geographical areas. The essential difference between these two notions lie in the fact that variant is included into standard language, but dialect is not. Some linguists include variants into dialects. In their opinion, dialect is a language existing within an area and based on differences. For instance, Londoners have their own dialect, called Cockney. The most popular one is an American variant. Therefore, we are going to call languages, spoken in separate English speaking

countries, variants. There are only a few words that are completely adopted in America. On the other hand, American variant began to spread in Britain for various reasons. Some linguists claim that British English is more standard, the people speaking American English have left their traces in this variant. Some Americans insisted on using American language, instead of American variant of British English. However, according to the conclusion that scholars came, differences between variants are on the same level as with dialects, and both are national standards.

From the point of view of linguistics, the term dialect is a wider notion, it reflects both distinct variant and the language of the people belonging to

a definite class. It deals with social classes. The words existing in the language are classified into two parts: the words spoken by upper and lower layers of the society. This was indicated in English as "U and non-U" and was considered class indication. Therefore, the upper class used "sick, looking-glass, cycle" and lower class used "ill, bike, mirror" to convey the same notions. We can come to conclusion that dialect can be "private language" of an individual. However, the variant, as neutral term, lacks of negative shades that dialect has. As usual, when speaking about dialect or variant, we deal with differences on phonological level, and we call it "accent". However, there are French and German accents alongside with Welsh and Scottish ones. It is fact that we cannot call them either dialect or variant. It means that variants and dialects must be differentiated not only on the phonological, but also on the lexical and grammatical levels. In defining these differences, common features must be taken into account; any carrier must be able to define the dialect and variant of speech.

English exists on two levels. The first one spoken by educated people is a standard or literary language. As a rule, it is an official language. The language that is not included into a standard language is a dialect, the opposite is a variant. Dialects undergo changes with the influence of standard language. They do not enrich the language. However, the variants can convey a single notion with one or more words. Notwithstanding the fact that there is relation between these two parts, their borders are different. For example, a word existing in a standard language can be pronounced in the same areas with slight phonetic differences, while it cannot be used in other geographical areas.

The interference of the mother tongue of the speaker plays some role in the formation of the variants. Such kind of interference is more important in lexical level than in phonological. This happens because speaker applies the rules of his mother tongue into the second one.

The biggest variant of the English language is called Americanism. The dictionaries of all variants

were compiled as a result of word changes in various variants. Another problem of geographical variants appear in this part. The words having the same forms can be used in different shades in English-speaking countries. For instance, the words "biscuits, cookies, scones" are not used in the other variants in previous meanings, but with slight differences.

Another problem with dictionaries is connected with class division. For example, the word "dinner" is used both as meal for the afternoon, and supper by two layers.

Searching for new norms, avoiding the British and American standards led to the formation of the notions of "international English" and "English variants". Linguists considered the term of "international English" not based on the British or American variant, but covering all the variants of English. It is impossible to call international English a variant, since it escaped all the signs of ethnic cultures and it is an enlightening, ideal language all over the world. However, it is a fact that to achieve this ideal is impossible. Thus, no individual can teach any language without basing on mother tongue or culture. Teachers and students are considered specific carriers of English variant.

✉ Mehriban Safarova

The UK consists of the following political administrative parts: England, Wales, Scotland and Northern Ireland. Despite the fact that the English language is the official language of Great Britain, only 10-20% of the population knows literary language and only very small percentage uses it. From this point of view in the UK the dialects such as Scottish, Welsh, Cockney, Irish and Cornish are spoken besides standard English.

Cockney is the dialect both social and regional which is well known both in Great Britain and beyond its boundaries.

The origin of the word "cockney" has been the subject matter of research of many linguists for many years. The result of the research showed that the early form of the word was "cockenay" or "cockeney". The words "ey" and "ay" were the first variants of the word "egg" and translated like

"cock's egg". It was used to describe small, ugly, unimportant people, things and events. If someone's speech was described as "cockney", it meant the speaker was illiterate, his lexicon was poor, his words were wrongly chosen and led to misunderstanding. This word was later applied to "mama's boy", who did not have independent life and opinion though they reached adulthood long ago and indigenous population who did not know the history of the country and current life. In the 17th century local people of London were called Cockney. Nowadays, the residents of East End, where the criminal offenses are frequent are called Cockney. The residents of this part of the city where the standards of living are

very low are factory workers, artisans and small entrepreneurs. If to look at this part of the city from an architectural perspective, we will see old buildings, small houses and narrow streets. Immigrants from Asia and Africa have been living in this area for the last 400 years. Thus, the local people who were considered "3rd class Englishmen" shared the same area with Arabs, the Chinese and Africans, which was reflected in their lifestyle, culture and the view of buildings.

The local people who were "the representatives of 3rd class" had a special lifestyle and tough character. As a rule, cockney men served in the royal or merchant fleet or worked in pirate ships. Cockney men dressed in black suits decorated with

silverwork, and were dressed in bright and colorful clothes.

As a dialect, Cockney is the most prominent and most suitable for argot and coded languages. Beginning from the middle of the 19th century Cockney became the coded variant of English which was used by criminals. They used the words existed in standard English by various codes in order not to be understood by other people, especially by the police. It is difficult for an English-speaking foreigner to understand this dialect, which is non-melodic, has a distinctive pronunciation and like other dialects distorts the standard language.

The peculiarities of the Cockney dialect:

-[h] is not pronounced "not alf" instead of "not

half"

-"ain't" instead of "isn't" and "am not"

-pronunciation of [f] and [v] instead of interden-tal sounds

-the use of the verbs "did" and "see" instead of "done" and "seen" (the use of Past Simple instead of Present Perfect)

-double negatives "I ain't done nothing"

Modern Cockney dialect is widely used not only in London, but also in many English-speaking countries. Cockney can be found both in classical and modern culture works.

Cockney, which is considered one of the most popular dialects of English, had a great role in formation and development of Australian, Scottish, Northern Ireland dialects.

✉ Aysel Hasanova

What is Cockney?

Nəsimi - 650

“DÜNYA DURACAQ YER DEYİL”

Seyid Əli Seyid Məhəmməd oğlu İmadəddin Nəsimi 1369-cu ildə Şamaxıda dünyaya gəlib. Əsrinin böyük mütəfəkkiri olan şairin doğulduğu yer haqqında zaman-zaman müxtəlif fikirlər səslənib. Gəncədə, Dərbənddə, Anadoluda, Naxçıvanda, Şəkidə, Qarabağda anadan olduğunu iddia edənlər olub. Tədqiqatçı alimlərin gəldiyi son nəticə təsdiq edir ki, şair Şamaxıda dünyaya gəlib, həyat və yaradıcılığının bir hissəsi bu şəhərlə bağlıdır. Nəsimi fəlsəfi və lirik şeirlər müəllifidir. Yaradıcılığına “Hüseyn” imzası ilə başlayıb. Həllac Mənsurun sufi görüşlərini təbliğ edib. Hürfiliyin banisi Fəzlullah Nəsiminin yaxın dostu, hürufi teriqətinin təbliğatçısı olub. Nəsiminin adına uyğun Nəsimi təxəllüsü götürüb.

İmadəddin Nəsimi böyük yaradıcılıq yolu keçib. O, Azərbaycan xalqının zülümə, istibdada, köləliyə və cəhalətə qarşı çıxan şairlərindəndir. Nəsiminin “Vəsiyyətnamə”sinə görə Təbrizə, Anadoluya gedib, Məsləki, əqidəsi yolunda dəfələrlə zindana salınıb. Ömrünün son illerini Suriyanın Hələb şəhərində yaşıyib. 1417-ci ildə Misir sultanının əmri ilə “dinsiz”, “kafir”ad-

landırılaraq, diri-diri soyulub. Soyular, çıxardılar başdan-ayağa pustumu,

Aşiqəm, ah eyləməm, qurbanə xoşdur, yaxşıdır.

Həm soyan, həm soyduran zahid mənəm, səndən deyil, Cümledə ayinəyəm, pünhanə xoşdur, yaxşıdır.

Mənsur oldum, çün bu gün aləmdə fas oldum sizə,

Mən ənəlhəq söylərəm, ürfanə xoşdur, yaxşıdır.

“Dünya duracaq yer deyil, ey can, ondan safrə eyle” - deyən laməkan şairin emosional durumu, ovqatı, yaşantıları onunla izah edilir ki, çox böyük potensiala malik olub. O, bir yerdə qarar tutmayıb, yaşış yerini tez-tez dəyişib, köç havası başından çıxmayıb.

Nəsiminin Şahxəndən adlı böyük qardaşı vaxtsız vefat etdiyindən bu ölüm şairi sarsıldı, bir çox qəzəllərində onu anıb. Şahxəndən el-oba da güclü nüfuza və hörmətə malik olduğundan, dəfn edildiyi məzarlığında onun adı ilə “Şaxandan” (Şahxəndən) adlandırıllar. Bu qəbiristanlıq müqəddəs sayıldığı üçün dövrünün üləmələri, hörmətli şəxsiyyətləri də “Şaxandan qəbiristanlığı”nda dəfn edirdilər. Bu, o zaman böyük şərəf sayılırdı. Yada salaq ki, Azərbaycan ədəbiyyatının məşhur simalarından biri olan şair Seyid Əzim Şirvani

Men ölündə Şaxandanda basdırın,

Cünki onun Şahid-i Xəndə-

ni var -

deyərək, bu qəbiristanlıqda dəfn olunmasını vəsiyyət edib.

İmadəddin Nəsimi dünya poeziyasının en kamil nümunələri sırasında diqqətəlayiq yer tutan, əruz vəznində yazdığı qəzəllərində daim insanın əzəmətini, məhəbbəti, ilahi eşqi və şəxsiyyət azadlığını tərənnüm edib. Azərbaycan dilində fəlsəfi qəzelin banisidir. Dilimizdə ilk dəfə əruz vəzninin müstəzad, mürəbbə, tərcibbənd bəhərlərində qəzəllər yazıb. Anadilli şeir xəzinəmizin humanist ideyalarla, yeni məzmun, deyim tərzi və obrazlı şəkildə, təsbihlərlə, bənzətmələrlə daha da zənginleşməsində misilsiz xidmətləri xüsusi qeyd olunmalıdır. Şairin mənbəyini xalq ruhundan alan parlaq əslublu orta əsrlər Azərbaycan dilinin mənə imkanlarını rəngaranglılığını ilə eks etdirir. Sənətkarın yaradıcılığı bir sira xalqların bədii-ictimai fikrinin təkamülinə qüvvətli təsir göstərib.

Şairin Azərbaycan xalqının mənəviyyat xəzинəsində layiqli yerini tutması keçən əsrin yetimiçi illərində öz geniş fəaliyyəti sayəsində tarixi-mədəni dəyərlərimizə münasibətde əsaslı dönüş yaratmış

ümmümmilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu öndərimiz 1970-ci ildə Suriyaya səfər edərən dövlət başçısı Hafiz Əsədə Nəsiminin qəbrini ziyarət etmək istədiyini bildirir. Mezar çox cətinliklə tapılır və Ümummilli Lider Hələb şəhərinə gedir, şairin məzarını ziyarət edir. Məhz bu hadisədən sonra Nəsimi ərisinin araşdırılması başlayıb, ilk dəfə 600 illik yubileyi UNESCO-nun tədbirləri siyahısına daxil edilib və 1973-cü ildə beynəlxalq miqyasda qeyd olunub. Tədbire 29 ölkədən alim və ədəbiyyatçı gəlib. UNESCO-nun “Kuryer” jurnalında ədib haqqında geniş məqalə gedib.

Şair 48 illik qısa ömrə yolda böyük bir tarix yazaraq yaddaşlara həkk olundu. Tarix və zaman onu unutmadı. Xidməti, əməlli, yaradıcılığı illərin yaddaşından sözülrək bu günümüze qədər gəlib çatıb. Dəyərli xalqımız onu əbadiyaşar etdi. Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənətində Nəsiminin yaddaşalan obrazı yaradılıb, “Nəsimi” adlı məşhur bədii film çəkilib, həmçinin paytaxtımızın mərkəzində şairin əzəmətli heykəli ucaldılıb, görkəmlı şairin adına gözəl bağ salınıb, Bakının ən böyük rayonlarından biri onun adını daşıyır. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Dilçilik İnstitutu da Nəsiminin adını özündə əbədiləşdirib. Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, şairin yaradıcılığı və həyatı həmişə diqqətdə olub və 2019-cu ilin Azərbaycanda Prezident İlham Əliyev tərəfindən “Nəsimi ili” elan edilməsi də bu diqqətin məntiqi davamıdır.

Rəhilə Misirxanlı

BƏSƏRİYYƏTİN MÜƏLLİMİ - CƏLALƏDDİN MÖVLANA

XIII əsrin dahi şəxsiyyətlərindən biri də türk-müsləman mədəniyyətinin görkəmli nümayəndəsi Məhəmməd Cəlaləddin Rumidir. O, 30 sentyabr 1207-ci ildə indiki Əfqanistan ərazisində yerləşən Bəlx şəhərində dünyaya gəlib.

Əsl adı Məhəmməd Cəlaləddin olan Mövlana Belhi adı Belh bölgəsində doğulduğunu, Rumi adı isə Anadoluda yaşadığı üçün (o dönenmədə Anadolunun adı diyari-Rumi idi) verilib. “Xudavəndiyar”, “Sultanul-aşiqin (aşiqlər sultani)”, “Sultanul-Muhibbin (sevgililər sultani)” təxəllüsleri ilə də tanınır. Mövlana ləqəbini ona gənc yaşılarında, Konyada müəllimlik etdiyi zaman Şeyx Sədrəddin Konyevi verib.

Elm və irfan nüfuzuna görə xalq arasında böyük hörmətə malik olan Cəlaləddin Ruminin atası Bahəddin Vələddə, həm də “Savadlılar sultani” ləqəbi ilə tanınır. Anası əsil-nəcəbətli bir ailəyə mənsub olan Möminə xatun, nənəsi Xarəzmşahlar xanadənindən türk şahzadəsi Məlaikə-Cahan Əmətullah Sultandır.

Əfqanistanda-Bəlxdə yaranmış mürəkkəb siyasi vəziyyətə eləqədar Bahəddin Vələddə Xarəzmşahlar xanadənina mənsub olan xanımı Möminə xatun, böyük oğlu Ələd-

din Məhəmməd, kiçik oğlu Cəlaləddin Məhəmməd (Rumi) və ən yaxın müridləri ilə birlikdə Bəlx şəhərini tərk edib Anadoluya köçür. Yazdığı məsnəvi ilə səhrət qazanan böyük türk sufisi Cəlaləddin Rumi Bağdaddan keçərək Həcc ziyarətinə gedib, bir neçə şəhəri dolaşdıqdan sonra Larəndəyə (Türkiyənin Qaraman şəhəri) gəlib. Şəhərin həkimi Əmir Musadan böyük hörmətlər görən alim 7 il burada yaşayıb. Bahəddin Vələdd 18 yaşlı C.Rumi Səmərqəndli Xoca Şərafəddinin qızı Gövhər xatunla evləndirir. Bənikahadın C.Ruminin iki oğlu - Sultan Vələdd və Ələddin dünyaya gəlir. Qeyd edək ki, Gövhər xatunun ölümündən sonra C.Rumi Konyada ikinci dəfə Kərrə xatunla evlənib, həmin xanımdan bir oğlu və bir qızı dünyaya gəlib.

Bahəddin Vələdd Səlcuq hökmərdarı Ələddin Keyqubadın dəvətilə təxminən 1229-cu ildə ailəsini götürüb Konyaya gedir. Konyanın ən əzəmətli bir yeri olan “Sultan köşkü”ndə onun üçün mədrəsə inşa edilir. Cəlaləddin Rumi'nin irfani görüşlərinin formalaşmasında atasının böyük rolü olub. O, atasından islami

elmlərin dərinliklərini öyrənib, onun vəfatından sonra (1231-ci il) atasının müridi Seyid Bürhanəddin Tirmizi Rumini şagirdliyə götürüb. Böyük alimlərin, mötəbər elmi-dini mənbələrin, xüsusilə atasının “Maarif” adlı əsərinin təsiri Cəlaləddin Rumini dövrünün irfan sahibi edib, sufilik məqamına yetirib. Lakin Ruminin Şəms Təbrizi ilə görüşü, onunla yaxından əlaqəsi böyük təsir göstərərək ona kitablardan kənardakı mətləbələri agah edib, “dünya sirlərinin yerləşdiyi məkanın qapısı”nı göstərib. Hətta vəziyyət elə bir məqama yetişib ki, Cəlaləddin Rumi müridlərinə dərs deməkdə imtina edərək özü Şəms Təbrizini müridi edib.

Mövlana Şəmsin ölümündən (1247-ci il) sonra uzun illər özünə gələ bilməyib. Cəlaləddin sarsılmış və müəllimlinə olan məhəbbətini, onun itməsindən doğan kədər və hasrotini bədii əsərlərində - məsnəvilərdə, rübai və qəzəllərdə ifadə edib. Əslən Xorasandan olan Rumi şeirlərini ana dili olan fars dilində yazıb. Türk dilində yalnız bir neçə şeiri və farsca-türkçə müxəməsi qalıb.

Ölüm gününü yenidən doğuş günü olaraq qəbul edən, həyatını “Həmdim, bişdim, yandım” sözləri ilə yekunlaşdırın Mövlana 17 dekabr 1273-cü ildə Şaxandanda vəfat edib.

Cəlaləddin Rumi din xadimi və böyük türk təsəvvüf şairi idi. O, dünyaşöhrətli məsnəvilərində təsəvvüfü böyük qüdrətlə ifadə edib. Mövlana vəhdəti-vücuda inanıb. Onun düşüncəsinə görə, bütün kainat və əşya mütləq bir varlıqla sahib deyil, yalnız Allaha izafətə mövcuddur. Kainatın sirlərinə vaqif olmaq üçün qəlbin təmizlənməsi vacibdir. Mövlananın bu düşüncələri məsnəvilərində açıq-aydın görünür.

Əsərlərini fars dilində yazmış dahi söz ustادının yaradıcılığında türkəlli nümunələr say etibarila cüzi yer tutur. Lakin Cəlaləddin Rumi yaradıcılığında anadilli şeirlər az olsa da, o, yaşadığı bölgədə XIII əsrin ilk türkəlli şairi kimi tanınır. Rumi sənətində bu halın olması Anadoluda fars dilinin hakim mövqə tutmasından irəli gəlir.

Mövlananın “Məsnəvi”si 25 618 beytdən ibarətdir. Bu

əsər bir çox dünya dillərinə tərcümə olunub. Digər əsəri “Divani Kəbir”də 2073 qəzəl vardır. Üçüncü əsəri isə “Məktubat” adlanır. Bu əsər 147 maktabun toplusudur.

Son illər Mövlana Cəlaləddin Rumi Qərbədən ən çox oxunan şairlərdəndir. Bu gün Amerikanın ədəbi mühitində həyecanverici və fəlsəfi bir güce çevrilmişdir. Onun ingilis dilinə tərcümə edilən əsərləri yüz min tirajlarla satılır. C. Rumi kimi yüksək seviyyəyə çatmış insanlar doğulduğuları və böyüdükləri ölkələrin sərhədlərinə sığmırlar. Onların hədəfi bütün insanlara xıtad etməkdir. Mövlananın şeirlərinin bu gün kilsələrdə, sinagoglarda, monastırlarda, Nyu-Yorkun sənət mərkəzlərində oxunmasının və eks-səda verməsinin səbəbi də budur.

Mövlana Qərbədə yaşayan müsəlmanlarla qeyri-dinlərin nümayəndələri arasında bir köprü olub.

2007-ci ildə Mövlananın anadın olmasının 800 illiyi təntənə ilə qeyd edilib. Həmin il YUNESKO tərəfindən Dünya Mövlana İli elan edilib.

Gülnar Quluzadə

MÜSÖLMAN MÜTƏFƏKKİRLƏR

İlk İslam filosofu el-Kindi (801-866)

Orta əsrlərdə Şərqi-İslam ölkələrində müsəlman fəlsəfəsinin yaradılması, yayılması və hərtərəfli inkişaf etdirilməsində müxtəlif xalqların nümayəndələri yaxından istirak ediblər. Nəzəri problemlərin həllinin dünyəvi variantı olan bu təfəkkür, bilavasitə yunan fəlsəfəsinin təsiri altında formallaşdır. Bu sahədə tədqiqat aparan və tarixə məlum olan ilk filosof el-Kindidir.

El-Kindi Əbu Yusif Ya'qub ibn İshaq (təqrübən, 801, Bəsrə, təqrübən, 866, Bağdad) aristotelçi-periparetik ərəb-müsəlman alimi, Şərqi peripateizminin banisidir. Bu ərəb filosofu qədim yunan filosof və alimlərinin əsərlərini tərcümə və şərh etmiş, Aristotel fəlsəfəsi ilə neonlatonizm vasitəsilə tanış olmuşdur. O, orta əsrlərin məşhur bioqraflarının birinin sözləri ilə desək, yunan, fars və hind müdriklerinin əmləri ilə silahlanıb. Onun metafizika, məntiq, etika, riyaziyyat, əmlərin təsnifatı, astrologiya, təbabət, musiqi nəzəriyyəsi, optika, metrologiya və kimyagörlükdən bəhs edən çoxlu risaləsi vardır (X əsrə 240 adda əsəri məlum idi).

Tədqiqatçılar onun yəhudü və xristian olması barədə müxtəlif fikirlər söyləyirlər. Bunlar isə sübut edilməyib və çoxluq onun öncədən müsəlman olduğunu vurğulayır. El-Kindinin Bəsrə şəhərində doğulub, Bağdad şəhərində dünyadan köçməsini nəzərə alsaq, onun müsəlman olması məqbul sayılır.

O, mötzəli düşüncəsinə sahib Memun Abbasının (813-833) və Mötesimin (833-842) hakimiyəti dövründə çox əhəmiyyətli əsərlər səsində olmuş, hətta xəlifənin sarayında şahzadələrin müəllimi vəzifəsinə yüksəlmışdır. Mütəvəkkil Abbas (847-861) başqa inanca sahib olduğundan, el-Kindini fəlsəfə, fikir və düşüncələrinə görə təqib, sürgün və bəzən təhqir etmişlər.

Ibn Qifti deyir: "El-Kindi bir çox fəlsəfi kitabları ərəb dilinə tərcümə edib, onun problemlərini izah etmişdir. O, həmçinin anlaşılmaz sayılan fəlsəfi əsərləri ərəb dilində xülasə şəklində vermişdir".

Onun yunan və süryani dillərinin bilməsi bəzi araşdırmaçılardan tərfin dən şübhə ilə qarşılığında. Qədim yunan fəlsəfi irsinin başa düşülməsi, anlaşılması, fəhmi və onun ərəb dilində sistemləşdirilməsinin özü həzirdə asan görünse də, əslində, çox çətin bir iş olmuşdur. El-Kindinin xidməti ondadır ki, o, fəlsəfi biliklərin İslam dünyasına gəlməsinə, tərcümə və təbdil işlərində,

həmçinin fikirlərin öyrənilməsi, təfsiri, şərhi və hətta sistemləşdirilib təsnif olunmasında böyük rol oynamışdır.

El-Kindi Aristotelin gətirdiyi səbəblərin növləri, əmlərin bölgüsü və kateqoriyaları təlimlərini dərinlənən öyrənib təhlil etmişdir. El-Kindiye görə, Aristotel fəlsəfəsindəki "ilk səbəb", "ilk təkanverici" məfhumları öz-özünü dərk edən "vahid və əbədi" Allahi nəzərdə tutur. O, Aristotelin müəyyənləşdirildiyi on kateqoriyanı (mahiyət, kəmiyyət, keyfiyyət, münasibət, yer, zaman, veziyət, malik olmaq, fəaliyyət göstərmək, ixtirab) bes "ulu substantiya" (materiya, forma, hərəkət, məkan, zaman) ilə əvəz etmişdir. Onun fikrincə, materiya, forma, hərəkət, məkan və zaman kateqoriyaları aləmdəki hadisələri şərh etmək üçün kifayətdir, yerdə qalan anlayışlar həmin beş kateqoriya ətrafinda cəmlənir.

El-Kindi əmləri təsnif edərkən, idrakın ümərhaləli yol keçidiyi bildirir. Bu fikir bütün sonraki İslami peripatetikləri tərəfindən qəbul edilmişdir. El-Kindiye görə, əvvəlcə dəqiq əmlərdən olan Məntiq və Riyaziyyatı, sonra Təbiətşünaslığı, nəhayət, bunlara əsaslanan mənəviyyat və Tarix, Ədəbiyyat və incəsənat, Əxlaq və etika əmlərini öyrənmək lazımdır.

Təəssüfələ qeyd etmək lazımdır ki, el-Kindinin əsərlərinin tam külliyyəti bugünküümüzədək gəlib çıxmamışdır. Məhz bu səbəbdən, alimlər onun elmi əsərlərini reabilitasiya edə bilməmişlər. Hazırda alimdən çox az sayda risala mövcuddur. Onun metafizikaya dair "İlkin fəlsəfa haqqında" əsəri məşhurdur. Etika mövzusuna dair əsəri bize gəlib çatmışdır.

O, etik və sosial yönən insanlar bir sira məsləhət vermişdir. Bu tövsiyələri böyük Livan alımı Q. Yuhannanın "El-Kindi İslami dünyasının görkəmli filosofu" kitabında sistəmələşdirib. Biz də onun yazdığına əsasən sıralamağı məsləhət görürük.

Birincisi, heç bir kədər elə-bəsi, yəni bizim, yaxud da özgənin əməli olmadan yaranımr. Əger bu bizdən asılıdırsa, o zaman kədəri doğura bilən heç nə etməməliyik. Doğrudan da fərdi kədərləndirən hansısa amili biz istəyirik, o zaman, deməli, ağlışız hərəkət etməliyik. Özgələrinin kədərə doğuracaq hərəkatına göldikdə isə biz ya ondan özümüzü qorumağa qadirik, yaxud da qadir deyilik. Birinci halda biza zərər vuranlara mane olmağa çalışmalıyıq. Əger biz ona mane ola bilmirik, buna görə əvələcədən dərdə düşmək lazımdır.

İkinci, biz kədəri yada salma-malıyyətli ki, müəyyən vaxtdan sonra o ötüb-keçsə. Belə çıxır ki, onlara hamısı son nəticədə unudulur.

Üçüncü, bir şeyi xatırlamaq lazımdır. Hamının itkisi olur və elə bir insan tapmaq mümkün deyil ki, bədbəxtlik ondan yan keçsin. Bütün adamlar şənlənir və dərd çəkirlər. Kədər insanın vəziyyətidir. O isə insanın təbiətinə daim xas olan cəhət deyildir. Kiminə əşyasını uğurlayırsansa, onu yandırır, lakin kiminsə həmin şeyi yoxdursa, o heç vaxt kədərlənmir.

Dördüncü, əger insan bütün həyatını faciəsiz, bədbəxtlik olmadan yaşamaq istəyirsə, deməli, həmin adam, ümumiyyətlə, yaşamaq istemir. Xoşbəxtlik və bədbəxtlik həyatın ayrılmaz cəhətləridir. On-

larca məsələ bu cür qoyulur: yaşamaq, yaxud yaşamamamaq. Üçüncü yol yoxdur. "Üçüncü" arzu etmək əziyyəti çoxaltmaq deməkdir. Bu arzu həyatda keçərli olmadığından, həm də ağlabatan deyil.

Besinci; bir şeyi nəzərdən qarşıtmamalıy ki, əlimizə düşən şeyə hamının bu və ya digar dərəcədə yi-yələnmək hüquq çatır. Əger kimdəssə o şeydən daha çoxdur, bu vəziyyətlə razılışmaq lazımdır. Paxilliq-la, həsədlə özünü zəhərləmək olmaz. Ruhumuzun, qəlbimizin mənəvi zənginliyi başqasına deyil, yalnız bizə məxsusdur.

Altıncı; el-Kindi hesab edirdi ki, ümumi sərvətin o hissəsində "birgə qazanc" payımız, "qazancın yaradıcısı" tərəfindən biza borc verilmişdir. Həmin şəxs istədiyi vaxt onu bizdən geri ala bilər. Adamlar arasında sərvətin, dövlətin bölgüsü və təzədən bölgüsündə əbədi hərəkət baş verməsəydi, o zaman bizi de heç nə çatmazdı. Nəyisə əlimizdən salırıqsa, borcu qaytarmaq məcburqus, buna görə kədərlənməyə dəyməz. Bu zaman deməliyik ki, biz xırda şəyər qaytarırıq, böyük hədiyyəni - ruhumuzu özümüzdə saxlayırıq.

Yedinci; əger biz kədərləriksə, o zaman bu kədər tam və əbədi olmalıdır. Biz qərara alıq ki, ümumiyyətlə, kədərlənməyə dəyməz. Burada elə bir ziddiyət vardır ki, o, ikinci tələbin xeyrinə həll olunmalıdır. Ümumiyyətlə, kədərdən uzaq olmaqdan ötrü heç bir cəhd etmək lazımdır. Əlbəttə, zəruri olan nə varsa, insana verilir, hətta balinalar belə yeməksiz qalmır. Halbuki ona yemək üçün cox şəy lazımdır. İnsan cox vaxt lazımlı olmayan nələrə yiyələnməyə çalışır. Onlar isə ona yaşamağa mane olurlar.

Səkkizinci, bu məslələrin həqiqi əhəmiyyətini başa düşməliyik, nifrat edilməlilərə nifrat etməməliyik. Ölündən betər nələrin olduğunu bilsək də, onun insan həyatının ayrılmaz hissəsi olduğunu qəbul etməliyik. Bütün hallarda biz mövcud olmayı - yaşamağı seçməməliyik. El-Kindiye görə, ölümde də müsbət olan nəsə görünür. Ölərkən insan dünya məşeqqətindən xilas olur, bədbəxtlik və ixtirab olmayan dünyaya düşür.

Doquzuncu, nəsə itirərkən bizi-

də olan en böyük maddi və mənəvi

sərvətin qaldığını unutmamalıyıq.

Bu, bədbəxtliyin təsəllisi hesab olunmalıdır.

Onuncusu, hər bir itki nemətdir, çünki o bizim gələcəkdə itirəcəklərimiz kəmiyyətini azaldır.

Kindinin fikrincə, bu 10 vəsiyyət, tələb insani dərddən-kədərdən qoruyur, fəlsəfi nöqtəyi-nəzərdən maraqlanır. Bu traktat mövcud stereotip təsvivlərlərə o qədər də ziddiyət təşkil etmir. Nəticədə, o fəlsəfəni İslamin nəzəri cəhətdən varlığının digər forması kimi şərh edir. Orada antik ideya və ruh o qədər güclüdür ki, buna görə bir sira müəlliflər el-Kindinin həmin əsərini Feministiyənin yunan dilində itirilmiş əsərinin ərəb dilinə tərcüməsi hesab edirlər. Hazırda isə həmin baxışlar təkzib edilir. Bir sözə, Kindiya görə, insan həyatının məqsədi xoşbəxtlikdir.

El-Kindi dizlərində tapılan xəs-

təlikdən vəfat etmişdir.

**Ələddin MƏLİKOV,
fəlsəfə üzrə fəlsəfə
doktoru, dosent**

Tədris və elmi tədqiqat təcrübəsi ilə bağlı görüş

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun (Aİİ) rektoru Ceyhun Məmmədov 18 fevral 2019-cu il tarixdə tədris və elmi tədqiqat təcrübəsinə yollanan tələbələrlə görüşüb.

Institut rəhbəri tədris və elmi tədqiqat təcrübələrinin tələbələrin həyatında mühüm və məsuliyyətli bir mərhələ olduğunu bildirir. Tələbələrə uğurlar arzulayan rektor onlara öz tövsiyələrini bildirib, təcrübə müddətində məsuliyyətli olmağa və yaradılan sərajdən səmərəli faydalana biləcək.

Gənclərin karyera imkanlarının genişləndirilməsində bilik və bacarığın hər zaman öndə dəyandığını söyləyən rektor hər bir gəncin tələbəlik illerindən gələcək karyerası barədə düşünməli olduğunu vurgulayıb.

C.Məmmədov qeyd edib ki, rəhbərlik etdiyi İnstitutun cəmiyyəti və dövlət qarşısında böyük məsuliyyəti və öhdəliyi vardır. Aİİ-də Azərbaycan xalqının tarixi ənənələrinə söykənən və dövlət siyasetinin məntiqi nəticəsi olan yüksək dini-mənəvi mühitin qorunub saxlanılması və inkişaf etdirilməsini təmin etmək məqsədilə yüksək-səkixtəsli kadrlar hazırlanmalıdır.

Aİİ-nin İlahiyyat fakültəsinin dekanı Mirniyaz Mürsəlov bildirib ki, elmi-tədqiqat fəaliyyəti tələbələr üçün böyük əhəmiyyət dəşıyır. M.Mürsəlov elmi-pedaqoji təcrübənin mahiyyətindən, tələbələrə qazandırıldığı təcrübədən, eyni zamanda təcrübənin keçirilmə qaydalarından danışır.

Magistratura və doktorantura şöbəsinin müdürü Fidan Yusifova elmi-tədqiqat təcrübəsinin təşkili və keçirilməsi haqqında məlumat verib. O qeyd edib ki, Aİİ-də əyani formada təhsil alan magistrantlar ixtisas kafedrallarında dörd həftə təcrübə keçəcəklər.

Məlumat üçün bildiririk ki, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun bakalavriat üzrə təhsil alan tələbələri tədris, magistratura üzrə təhsil alan tələbələr isə elmi-tədqiqat təcrübəsinə başlayıblar.

Qeyd edək ki, təcrübələr fevral ayının 18-dən martın 16-dək davam edəcək.

Tədbirdə elmi-pedaqoji təcrübənin səmərəli təşkili və keyfiyyətin yüksəldilməsi ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılıb, təkliflər səsləndirilib.

Fidan Yusifova

Yüksək nəticələr göstərən talabalar mükafatlandırılıb

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda 18 fevral 2019-cu il tarixdə tədris ilinin yaz semestrinin başlanması ilə əlaqədar tələbələrlə görüş keçirilib.

Rektor Ceyhun Məmmədov tələbələri salamlayaraq, onlara yaz semestrində uğurlar arzulayıb. Ölkəmizdə təhsilə, mədəniyyətə, milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına xüsusi diqqət ayrıldığını qeyd edən İnstitut rəhbəri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti canəb İlham Əliyevin 9 fevral 2018-ci il tarixli Sərəncamı ilə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun yaradılmasını bu istiqamətdə atılmış en vacib addımlardan biri kimi dəyərləndirib. Tələbələrin dövlətin qayğısı ilə əhatə və təmin olunduğu diqqətə çatdırılıb. Bu qayğıya cavab olaraq rektor tələbələri dərslerdə fəallıq göstərməyə, dil bilgilərinə yiyələnməyə, savadlı, intellektual gənclər olmağa səsləyib, ölkənin içtimai-siyasi həyatında fəal olmağı tövsiyə edib.

Institutda qarşılıqlı etimada əsaslanan şəffaf müəllim-tələbə münasibətlərinin hökm sürməsi üçün tələb olunan bütün zəruri addımların atıldıqını və bundan sonra da atılacağına bildirən rektor tələbələri dinin mahiyyətini və əsaslarını, milli adət-ənənələrimizi, böyük dövlətçilik ərsləmədən öyrənməyə çağırıb.

Aİİ-nin İlahiyyat fakültəsinin dekanı Mirniyaz Mürsəlov çıxışında tələbələrə dərslərində müvəffəqiyyət arzulayıb, onları tədris prosesində fəal iştiraka dəvət edib. Dekan tələbələrə müraciət edərək bildirib: "Biz sizlərin istər maddi, istərsə də mənəvi problemlərinizi dinləməyə və bacardığınız qədər əlimizdən gələni etməyə hazıriq. İlk növbədə bunu bilin və unutmayın ki, sizlər bizim gələcəyimizsiniz. Təhsilə yanaşı, tərbiya də çox vacibdir".

O qeyd edib ki, gənclərin üzərinə düşən vəzifə onlara yaradılan lazımı sərajdən maksimum yararlanıb, göstə

“Dini etiqad azadlığı: hüquqi aspektlər”

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) 19 fevral 2019-cu il tarixdə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin Aparat rəhbəri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Simran Həsənovun təqdimatında “Dini etiqad azadlığı: hüquqi aspektlər” mövzusunda seminar təşkil olunub.

Allı rəhbərliyi, müəllim və tələbə həyətinin iştirak etdiyi seminarı İnstitutun Elm və innovasiyalar üzrə prorektoru Aqil Şirinov idarə edib. A.Şirinov tələbələrin dünyagörüşünün, intellektual səviyyəsinin, mənəvi dünyasının zənginləşdirilməsi, elmi axtarışlara sövq edilməsi istiqamətində müxtəlif mövzularda təşkil olunan seminarların xüsusi rol oynadığını vurğulayıb. Mövzunun aktuallığına toxunan A.Şirinov qeyd edib ki, hazırkı mərhələdə dövlətimizin din siyasetinin əsas məqsədi ölkədə dini durumun münaqişələrdən uzaq məcrada inkişafı üçün əlverişli şəraitin yaradılmasıdır.

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin Aparat rəhbəri, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru Simran Həsənov “Dini etiqad azadlığı: hüquqi aspektlər” mövzusunda məruza ilə çıxış edib. O bildirib ki, Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsində, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Konvensiyasında və digər beynəlxalq sənədlərdə təsbit olunmuş dini etiqad azadlığı hüququna ölkəmizdə Azərbaycan Konstitusiyası və Milli Qanunvericiliklə təminat verilib.

S.Həsənov dini təriqətlər və təhlükəsizlik məsələlərində danışarkən qeyd edib ki, qədim dövrlərdə tolerant dövlət və zəngin tarixə malik Azərbaycanda xristianlar, yəhudilər, müsəlmanlar sülh və bir-birlərinə hörmət şəraitində dinc yanışı yaşışlar. S.Həsənov ölkəmizdə bütün dirlərə bərabər şərait yaradıldıqını, onlara eyni cür diqqət göstərildiyini bildirib.

O bildirib ki, qloballaşan dünyada baş verən etnik-dini münaqişələr, separatçılıq və dini ekstremlizm, terrorizm kimi təhdidlər beynəlxalq sülh və təhlükəsizlik üçün ciddi maneə olaraq qalmaqdadır. Bu baxımdan, dinin insan mənəviyyatında, əxlaqında və ictimai şüurunda oynadığı mühüm rolun və təsirin düzgün məcraya yönləndirilməsi vacibdir.

Tədbirdə mövzuya dair geniş fikir mübadiləsi aparılıb, müzakirə olunan məsələlərlə bağlı tələbələrin sualları cavablandırılıb.

Dilimiz xalqımızın milli-mənəvi sərvətidir

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) Beynəlxalq Ana Dili Gününe həsr olunmuş “Dilimiz milli-mənəvi sərvətimizdir” mövzusunda elmi-praktik konfrans keçirilib.

Konfransı giriş nitqi ilə açan İnstitutun rektoru Ceyhun Məmmədov dilin hər bir millətin maddi və mənəvi irsini qoruyan və inkişaf etdirən ən mühüm və ən güclü vasitə olduğunu bildirib. Ana dili insanların mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm vəsitədir.

Rektor vurğulayıb ki, 30 sentyabr 2002-ci il tarixdə “Azərbaycan Respublikasında dövlət dili haqqında” Qanunun qəbul edilməsi Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi işlədilməsi, onun tətbiqi, qorunması və inkişaf etdirilməsi istiqamətində mühüm hadisə oldu. Bu sənəd ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqımıza və onun dilinə tükənməz məhəbbətinin, qayğısunun parlaq nümunələrindən biridir. Hazırda bu ənənələri Prezident İlham Əliyev uğurla davam etdirməkdədir. Dövlətimizin başçısının “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçiriləcək haqqında” 2004-cü il 12 yanvar tarixli Sərəncamı dilimizin inkişafına böyük qayğının təzahüründür.

F.Xəlliili daha sonra qeyd edib ki, İslam arxeologiyasının əsas istiqamətləri maddi-mədəni abidə və artefaktların aşkarlanması və tədqiqini ehtiva edir. Məruzəçi bildirib ki, İslam sivilizasiyاسının ən başlıca səciyyəvi əlaməti, özəlliyi və fenomeni - səhərsalma mədəniyyətin yüksək səviyyəye çatmasıdır.

Azərbaycan ərazisində İslam arxeologiyasının ən qədim abidələrinin inşasının VIII əsrin sonu IX əsrin əvvəllerində başlığı vurğulanıb. F. Xəlliili bütövlükdə Azərbaycan arxeologiyasının müasir nailiyətləri, həmçinin çağdaş dünya arxeologiyası barədə tələbələrin dərin biliklərə yiyələnməsinin vacibliyini qeyd edib.

Tədbir mövzusu ətrafında müzakirələrlə davam edib, sözügedən məsələlərlə bağlı tələbələrin sualları cavablandırılıb.

C.Məmmədov Prezident İlham Əliyevin “Azərbaycan dilinin qloballaşma şəraitində zamanın tələblərinə uyğun istifadəsinə və ölkədə dilçiliyin inkişafına dair Dövlət Proqramı haqqın-

da” müvafiq Sərəncamının əhəmiyyətini qeyd edib, Ana dilimizin inkişafına, təbliğinə, tətbiqinə, beynəlxalq aləmdə nüfuzunun artmasına xüsusi önəm verildiyini diqqətə çatdırıb.

Allı-nin ardıcıl maarifləndirici tədbirlərə əhəmiyyət verdiyini qeyd edən rektor seminarların, konfransların, “dəyirmi masalar”ın tələbələrdə elmə, təhsilə marağın artması və intellektual səviyyələrin yüksəlməsi məqsədini daşıdığını nəzərə çatdırıb.

Millət vəkili, akademik Nizami Cəfərov çıxışında Ana dilinə sevgini körpə yaşlarından aşilaşmanın önemini toxunub. O bildirib ki, dil hər bir milletin maddi və mənəvi irsini qoruyan və inkişaf etdirilməsi istiqamətində mühüm hadisə oldu. Bu sənəd ümummilli lider Heydər Əliyevin xalqımıza və onun dilinə tükənməz məhəbbətinin, qayğısunun parlaq nümunələrindən biridir. Hazırda bu ənənələri Prezident İlham Əliyev uğurla davam etdirməkdədir.

Dövlətimizin başçısının “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçiriləcək haqqında” 2004-cü il 12 yanvar tarixli Sərəncamı dilimizin inkişafına böyük qayğının təzahüründür.

AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu Terminolojiya səbəsinin müdürü, professor Sayalı Sadiqova Ana dilinin insanların mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol

oynadığını bildirib. AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun direktor müavini, professor Əliyev Əsgərli bildirib ki, hər bir insan öz Ana dilini yaxşı bilməli və onu qorunmalıdır. Bu məqam millətin varlığının təsdiqidir. Dilin dövlət dili statusuna yüksəlməsi millətin öz taleyinə sahibliyinin, dövlət qurmaq və qorumaq qüdrətinin, eyni zamanda, dilin zənginliyinin sübutudur. Bu mənada dilin dövlət dili kimi qəbul edilməsi, həqiqətən, qurur gətirən tarixi hadnədir.

Bakı Dövlət Universiteti Azərbaycan dilçiliyi kafedrasının müdürü, professor Sənubər Abdullayeva Azərbaycan dilinin ölkəmizdə yaşayan digər xalqları birləşdirdiyini, onların öz ana dillərində azad danişmalarına heç bir maneə törətmədiyini söyləyib.

Azərbaycan Dillər Universiteti Azərbaycan dilçiliyi kafedrasının müdürü, Dövlət Dil komissiyasının üzvü, professor Adil Babayev dilimizin inkişafı və təbliğ istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərdən danişaraq, Ana dilinin saflığını qorumağın, ədəbi dil normalarının gözlənilmesinə nəzarət etməyin, həmçinin dili yad ünsürlərdən təmizləməyin hər bir Azərbaycan vətəndaşının borcu olduğunu nəzərə çatdırıb.

AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutu Qədim dövr Azərbaycan ədəbiyyatı səbəsinin müdürü, professor İmamverdi Həmidov qeyd edib ki, millətin dilinin dövlət dili səviyyəsinə yüksəlməsi ümummilli lider Heydər Əliyevin müstənsə tarixi xidmətlərinin olduğunu vurğulayıb. Bu gün de Azərbaycan Dövləti milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına və dilimizin inkişafına qayğı ilə yanaşı.

AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu Terminolojiya səbəsinin müdürü, professor Sayalı Sadiqova Ana dilinin insanların mənəvi aləminin zənginləşməsində, dünyagörüşünün genişlənməsində, mükəmməl təhsil almasında, öz soydaşları ilə ünsiyyət qurmasında mühüm rol

Qəzet “İLAHİYYATÇI”nın kompyuter mərkəzində yığılır və “AZƏRBAYCAN” nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilir.

Capa imzalanıb:

27.02.2019-cu il

Sayı: 500, İndeks: AZ1141,

Sifariş: 727

“Islam arxeologiyası” mövzusunda seminar

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) 21 fevral 2019-cu il tarixdə tədqiqatçı, tərrixçi, arxeoloq, “Miras” İctimai Birliyinin sədri, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəllillinin təqdimatında “Islam arxeologiyası” mövzusunda seminar təşkil olunub.

Allı-nın İsləmşünaslıq kafedrasının müdürü, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Əhməd Niyazov seminar iştirakçılarını salamlayaraq, müasir dövrdə dünyada baş verən prosesləri anlamaq üçün sosial mənsubiyətindən asılı olmayaraq, bütün insanların maariflənməsinin vacibliyini nəzərə çatdırıb. Ə.Niyazov tələbələrin intellektual səviyyəsinin, mənəvi dünyasının zənginləşdirilməsi yönündə İnstitutun ardıcıl “dəyirmi masa”lar, treninqlər, seminarlar, görüşlər təşkil etməsinin xüsusi önəm daşıdığını qeyd edib.

Mövzunun aktuallığına toxunan Ə.Niyazov vurğulayıb ki, Azərbaycanda sözügedən mövzuya maraqlı, həmçinin bu istiqamətin mahiyəti və tarixi ilə bağlı məlumatlarla olan ehtiyacı nəzərə alaraq, bu seminar təşkil olunub.

Allı rəhbərliyi, müəllim və tələbə həyətinin iştirak etdiyi seminarda ta-

rix üzrə fəlsəfə doktoru Fariz Xəllilli “islam arxeologiyası” termininin tərrixində və bu terminin ehtiva etdiyi məna haqqında dolğun məlumat verib. O bildirib ki, islam arxeologiyası təkcə müasir İslam ölkələrini deyil, həmçinin əhalisi qeyri-müsəlman olan ölkələri de əhatə edir.

F.Xəlliili daha sonra qeyd edib ki, İsləm arxeologiyasının əsas istiqamətləri

maddi-mədəni abidə və artefaktların aşkarlanması və tədqiqini ehtiva edir. Məruzəçi bildirib ki, İsləm sivilizasiyاسının ən başlıca səciyyəvi əlaməti, özəlliyi və fenomeni - səhərsalma mədəniyyətin yüksək səviyyəye çatmasıdır.

Azərbaycan ərazisində İsləm arxeologiyasının ən qədim abidələrinin inşasının VIII əsrin sonu IX əsrin əvvəllerində başlığı vurğulanıb. F. Xəlliili bütövlükdə Azərbaycan arxeologiyasının müasir nailiyətləri, həmçinin çağdaş dünya arxeologiyası barədə tələbələrin dərin biliklərə yiyələnməsinin vacibliyini qeyd edib.

Tədbir mövzusu ətrafında müzakirələrlə davam edib, sözügedən məsələlərlə bağlı tələbələrin sualları cavablandırılıb.

Baş redaktor:
Ceyhun Məmmədov
Telefon: (012) 510-65-45
Email: ilahiyyat-news@mail.ru

Ünvan:
Əhməd Cəmil,
41A, Bakı

Təsis:

Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.